

N. 10 ir 11.

Tilžėje.

1884 m.

Už spaliaus ir lapkričio mėnesį.

Antras **AUSZRA.** metas.

Laikraštis, išleidžiamas Lietuvos milėtoju.

„Auszra“ iszeina Tilžėje 20. kožno mėnesio pavizdije knigtės 32—48 pusiu. — Prekia: ant metu 4 rubl. = 4 mark. Atskiras num. 35 pf. = 35 kap. Apgarsinimai, rėdistėje „Auszros“ priimami, kasztūja už kožną pusiau dalitą eilutę po 20 pf. = 10 kap., laikitojams „Auszros“ pusę tiek. Vokietijoje galima „Auszrą“ prie kožnos cėcoriszkos karaliszkos pasztos parsikviesdinti.

Dvi „Auszri“ Lietuvoje.

Tankiai tai liub' atsitikti, jog žmonės vienos dvasės ir su vienu išmanimu toli vienas nū kito dirba kožnas vieną ir tą patį darbą. Ne retai galime regėti, kaip giesmioriai vienas kito nepažindami ir nū kit's kito nėko nežinodami sudeda giesmes vienkios įtalpos ir mislies, kožnas savo žodžiais. Visokiu szaliu kareiviai pasidirbdina sav vienokius ginklus. Visokiose gentėse, kad ir tolimiausiu atstumu per skirtose, randame vienokius budus, įrankius ir pabuklus. Randame visokiose gentėse taipogi vienkias patarles, pasakas, burtas vienodus tikėjimus ir t. t.

Ligiai ir su dvejopa „Auszra“ Lietuvoje atsitiko per vienokią dvasę ir vienokią išmanimą įstatitoju, kurie budami tikrais Lietuviais, nors toli vienas nū kito, kožnas dirba savotiszka vienkį darbą ant atgaivinimo nikstanczios lietuviszkos kalbos.

Toksa vienas darbas rodo, jog Lietuviai nū pat sziaurės liki paczi pietu, nū saulėtekio liki saulėleidžio tur' vienkias mislis ir pajautas; visi ligiai žino ir junta, ko jiems reikia. Ir isz tikro, kaip prie vienos „Auszros“ taip ir prie kitos visu Lietuviu

meilingai akis atsigręžia su gera viltimi išvidimo veikiai tikros šviesybės savo padangėje. Bet auszra pati iš savęs nedūda šviesybės, reikia laukti patekėjimo saulės, kuri galės tikrai užganą padariti dvasizkiems musu reikalams. Tiktai nenorėkime už karto išzvisti visą šviesą ateinancijos saulės; nės ir pats prigimimas moko žmogų, pažinti, jog visi prigimti daigtai iš palengvo tesidaro: patsai žmogus kaip ilgai auga, kol jį galime visiszškai žmogumi vadinti; nė menka kvėtkelė akimirksniu nepražįsta. Svėtas netur' kantribės ant laukimo to, kas jam ira didei reikalinga; žmogus ir saulės užtekėjimo ne visados be nekantros laukia, jog turime priežodį: „*Kol saulė patekės, rasa akis išžės.*“ Tą patį priežodį galime priliginti ir prie musu dvasizškos saulės, kuri dar toli, toli už augsztu kalnu tebespind', leizdama tiktai spindulius Lietuviams užsako savo atėjimą per „Auszrą“, dar tebesigrumianciją su ilgos nakties tamsibėmis.

Įstabus ira daigtas, kaip Rigos „Auszra“ ir „Auszra“ Ragainės prie savo prasidėjimo sutiko priešzais einanciją tamsibiu audrą. Kaip priegimtije priešz auszrą naktis pasididina savo tamsibe, taip ir czia reikėjo pritirti neiszpasakitu audru priešzinguimą *gedorū draugistei ir laikraszczūi.* Bet veltai tamsibės visą savo macę parodė: „Auszra“ ne iš savęs ėmė savo galibę, dėl to ir neturėjo pragaiszti; nės regimai jau artinasi tikra šviesibė tėviszškos dvasės ant Lietuvos pažemio, nū kurios turės pabėgti baisi tamsibė dengėjusi ilgus amžius galvas Lietuviu gentės.

Daugumas skaititoju, numanome, paklaus musu: — „Kas ta jusu per saulė, kurios taip laukiate *kaip gervė giedros?*“ — Maždaug praszviestam Lietuviuui atsakimas nėra reikalingas: bet negalime užtilėti atsakimo ant klausimo, kurio nepaliauja Lietuviams uždūdioti visi tie, kurie ar tai negal', ar nenor' suprasti nekaltu musu velijimu. Turime dūti tą atsakimą, nės to reikalauja patsai dalikas, ir daug dar turėsime kalbėti ir rasziti, idant patekant saulei butu dangus liūsas nū miglos ir debesiu ant džiaugsmo žmogui nubodusiam nakties tamsibėje; nėra musu

„Auszra“ reikalauja išsaiskinimo, kad laukiantieji ateinancijos šviesybės galėtų ją savo laike išvisti visoje anos grožibėje.

Szítai atsakimas: Mes laukiame *draugistės apszviestuju Lietuviu gentės*. Liki szíol mes tokiu apszviestuju jau daug turėjome ir turime; bet ira vis tai žvaigždės, szvieczianczios nakties tamsibėje, vos iš paslapties leidžianczios ant svėto savo žibėjimą. Reikia szviesybės, kuri galėtu pati savimi nublokszti nū pažemio nakties tamsibę; reikia taipogi, idant ana nebutu apvilka debesimis ir ruku žemiszko drėgnumo; reikia dar ne mažo czėso, reikia vėtros ant debesiu išblaszkimo, reikia tam tikro vėjo dėl nuputimo miglos tirsztos žemiszku garavimu visokiu biauribiu. Kaip ilga buvo naktis musu, taip negalės ir „Auszra“ veik atlikti savo buvimą: nės toli dar ta valanda, kurioje nebebus nė jokios kliuties iszdime visame spindėjime tikros szviesybės. Ateinancioji *draugistė* turės buti sudėta iš žmonių augsztai mokytu. O jog Lietuviai nerokųjant mažos dalies kitoniszko tikejimo, ira visi katalikais, tai ir musu mokytojai turės dūti visokį mokslą dvasėje czisto grino mokslo bažniczios Rimo kataliku. Nės gentinė apszvieta tur' turėti sav už papėdį vėrą: kitaip Lietuviai amžiu amžius neiszvistu tikros dvasiszkos szviesybės, kuri szvieczia ir szvies visada visam svėtui su visu augszcziausia teisibe. Kad visi dori mokslai musu tėviszkoje kalboje bus mums dūti iš pilnos valės musu viriausibės, tada draugė musu mokytuju spindės aiszkiai ir szildis dvasę Lietuviu lig saulė, leizdama mokslingas knigas ir rasztus kaip skaisczius savo spindulius.

Gentinis apszvietimas tiktai tėviszkoje kalboje gal' prigulincziai pirmin žengti, kitaip eina kaip vėžio žingšniu. Lenkai, Rusai ir Vokiecziai sako mums: „*Imkite jus musu szviesibę, nės musu saulė geriaus szvieczia ne kaip jusu naktinėš žvaigždės.*“ — Gerai sakote, geri prieteliai. Bet idant musu saulė galėtu priderincziai szviesti ant musu žemės, reikia pirma, kad mes to iszszadėję, kas ira mums dūta nū prigimimo, pastotumėme

Lenkais, Rusais ir Vokiečiais, kaip jau daugumas isz Lietuviu tokiais pastojo. Sakikite mums ir nepaliaukite taip sakiti: tūse žodžiūse mes nėko pikto nematome; tiktai pamislikite patis, ar žmogui ira taip lengvu, eiti priesz prigimimą, kad jam butu galimu daigtu pamesti tą brangiausią palikimą tėvu, senoliu, prosenoliu, tą gražią kalbą savo sentėviu, kurią tebekalba milijonai musu gentaicziu? Mums nėko blogo mokėti lenkiskz kai, rusiskz kai ir vokiskz kai; bet klauskite jus savo sąžinės: ar teisingai butu isz jusu pusės gvoltu mumis prispirti, kad pamestumėme savo prigimtą kalbą? ar teisingai butu padariti nebiliais visus kudikius tėvams, nemokantiems kitoniszkos kalbos kaip tik lietuviszkai? ar teisingai ira aptemdinti musu padangę tamsibėmis dėl to vien, jog mes reikalaujame szviesos mokslo prigimtoje savo kalboje? ar teisingai, uždariti visiems Lietuviams burnas, kad savo senoje kalboje neturētu svėte nė mažiausio balso? ar nebutu baisiu darbu, iszrauti žmogui liežuvį vien dėl to, jog mes nenorime jo prigimtos kalbos begirdėti? ar teisingai, gimditi musu veikalūse panėkinimą savo tėvu ir motinu dėl to vien, kad musu tėveliai kalba su mumis ne kitaip kaip tik lietuviszkai? ar-gi jus ir to nematote, jog vaikai ir jaunesniejie musu broliai szviesdami savę ne savotiskz kai, eina su dvase prieszingumo ir panėkinimo į dvasizką kovą sunus priesz tėvą, brolis priesz brolių? ar-gi jus su gera iszminczia galite nū musu to norėti, kad mes už tai jumis milėtumėme ir dėl jusu nekestumėme savo tėveliu, broliu ir seseliu? Galima buvo veikiai to nustoti jei bent tūse czėsūse, kad svėtas raszto neturėjo! dabar-gi kožnas vienas mokosi raszta, ar tai savojoje, ar svetimoje kalboje, o pramokęs, ar-gi jis neiszmano savo provas? ar-gi dabar begalime kam įkalbėti, jog jis iszmokęs lenkiskz kai raszta jau tikru Lenku pastojo? Kas pramoko gerai skaititi, tam pažistama ira jo gentės istorija, veltai butu tokiam norėti iszpustiti pažintį jo prigulėjimu ir ugnį jo pajautu malonės artimo, gentės ir tėvinės. Veltai, veltai mumis Lietuvius be varginti tamsibėmis; leiskite

mums kù veikiausiai regėti szviesią saulę musu locnos padangēs: nēs mes geidžiame visi ant visados palikti tūmi, kūmi mumis Dievas sutvērē: ne Lenkais, ne Rusais, ne Vokiecziais, bet Lietuviais; norime visada kalbėti tarp savęs tokią kalbą, kokią mums davē prigimimas, kokią mumis iszmokino musu motinos, norime taje kalba ir smerczio valandoje laiminti lietuviszkus savo kudikius. Ko dēl jus varginate mumis, geri prieteliai, nedūdami mums liūsibės vartojimo to zokano musu prigimimo? kam jus darote mums gvolta, užstodami mums kelią ant szviesibės? Juk jus sakotēsi ēsą musu prieteliais: taigi ir dūkite mums parankumą jums prieteliais vadinti. Visos gentēs, kaipo tai: Lenkai, Vokiecziai, Latviai, Cziuknai, Pinai, Židai ir daug kitu tur' spaudos (drukos) valnibę Rusijoje; vieniems Lietuviams ne vale spausti sav knįgu savotiszcai. Mes turime vogte vogti szviesibę isz Prusu, neturėdami jos savo žemėje.

Garbē Vokiecziams, kurie pirmieji praskinē mums kelią ir pradeda mums įieszkoti savotiszko apszvietimo, ir patis mums tą kelią szviesdami ir mums palikdami liūsibę lietuviszkos drukos. Garbē ir Rusams, kuriu viriausia valdžia jau taisosi nulaužti ilgus ragus anos baisios propagandos apmaskolijimo Lietuviu (misija obrusēnija), veltai tiktai varginanczios nekaltą svēteli dēl tikrai barbariszku savo pajautu. Garbē bus ir Lenkams, kurie jei pametę dēl musu neapikantą, pavidą, panėkinimą ir savo nerokmonią politiką eis drauge su mumis teisibės keliu, nebeužmētinėdami mums nebutu parsidavimu iszmislito atsiskirimo (separacijos), kažin kokios ten propagandos ir dar kažin kokiu piktibiu. Mes gerai žinome, jog rokmonesniejie Lenkai, szviesesniejie Rusai ir žmoniszkesniejie Vokiecziai visi ira ant musu gero palinkē: bet ką padariti su paikaisiais ir nedoraisiais, kuriems nerupī musu laimē? ar mums reikia priesz anūs tilėti ir atsidūti ant ju barbariszkosios valės? ne, mes su viriausibės padėjimu pergalēsime savo neprietelius; o budami vėrnais tarnais karaliaus ir tikrais apginėjais žokanu vieszpatistēs ir savo pro-

vos, nesibijosime atsistoti į dvasišką kovą su priezingais musu gaivalui (elementui) barbarais. Mes nevedame politikiskos kares, mes tame dalike esame pakajingi; bet reikia mums ginti savo priegimties provą ir provą paliktą mums paties karaliaus per jo teisingus įstatus. Dėl to drąsiai stokime į darbą ant užlaikimo brangios savo kalbos, laužidami visokias kliutis ant papėdžio įstatu vieszpatistės, idant Lietuviams prigimtoje kalboje suteiktumėme reikalingą mokslą ir jo liūsibę dėliai gentinės apszvietos.

Rigos „Auszra“ nors dar tebėra nusmelkta lenkiskuju gaivalu, vienok tur jau savo glėbije nors ne didelį skaitlių geru Lietuviu, kurie gal' beveik galės be kliuties dirbti savo darbą. Tiktai dar ne sziandien, ne rito ateis ta valanda liūsibės, kol visi sąnariai tos draugistės galės pasigirti esą tikrais darbininkais dėliai lietuvistės. Dar daugumas musu tavorcziu nenor' nė girdėti lietuviszkos kalbos draugistėje ir su džiaugsmu kitas pasigiria, jog „pernai metą buvo skaitoma draugistėje porą kartu lietuviszkai, tiktai nebuve (buk) kam klausitiesi toje kalboje skaitimo.“ Ira tai tira melagistė, bet melūja ne Lietuviai. Turime jau daug Rigoje Lietuviu, norincziu lietuviszkai giedoti, dainūti, skaititi ir klausitiesi lietuviszku skaitimu: bet „Auszroje“ didesnis skaitlius ira Lenku, kurie draugistės parėdimūse vis dar virszų gauna.

Įstatitojai „Rigos giedoriu draugistės *Auszros*“ turėjo ant mislies, iszdūtilaikrasztį po vardu „*Auszrinė*“; jau buvo padūtas praszimas į viriausiaų drukos daigtu rėdistę; bet isz Petrapilės gavome atraszą, jog „ant iszdavimo to laikraszczio neįviko ministro pavelijimas“, tur' buti isz priekabės lotiniszku literu, kurias Lietuviams nor' gvoltu atimti neiszmintingi rusofilai, nežinodami, kokį daro per tai nepakajų tarp Lietuviu, vartojancziu tas literas savo raszliavoje jau nū keliu szimtu metu. Ko mums nesuteikė ministras, stovėdamas už prpogandą rusofilu, tai laimingai įgijo kiti musu darbininkai Prusu žemėje, ant kurios, žinoma, musu prieszininkai netur' macės, o laikrasztį „Auszrą“

gal' ne sunkiai laikiti kožnas skaitantis Lietuvis. Musu laikrasztį skaito ir pacziu Rusu mokitieji vi-
rai: o matidami musu gerą mērį *prigimtos kalbos už-
laikimo per pakėlimą raszliavos*, jo visai nepersekioja;
jei bent kurs numeris kad pakliuna į rankas tikru
musu gentės neprieteliu, tai to veltai butu be jieszkoti.

Taip turime dvi „Auszri“ vienos szviesibės, o du
prieszingu sav abažu; vienas stovi už szviesibę ir
tikrą apszvietimą Lietuviu gentės, antras — už lai-
kimą Lietuviu tamsibėse dėl ju privertimo — pamesti
brangų žemčiugą savo gentės, lietuviszkąją kalbą.
Nesibijokime, Lietuviai, už teisibę neprązusime: sto-
vės už mus Dievas ir karalius, o „Auszra“ neužvils
musu lukescziu. —

Prabrėkszk, auszrelė, tekėk, saulelė;

Spindėk, auszros žvaigzdelė (bis).

Papusk, vėjeli, varik miglelę,

Pabudink vėversėlį.

Telaukia žmonės dangaus malonės,

Galo baisios koronės.

Iszvisim' szviesą, pažįsim' tiesą,

Sulauksim' gerą czėsą.

Pabugs tamsibės ir neteisibės

Tikros szviesos galibės.

Iszsausz dienele, spindės saulele,

Džiaugsis' kožna szirdelė,

Iszgaisz piktibės ir nedoribės,

Atgįs mokslas teisibės.

Busim' kaip buvę mes neprązuve,

Pragaisztin' nepakliuve.

Gerai givensim', amžius pratensim',

Lietuv'ninkais pasensim'.

Busim' doringi ir pakajingi,

Kožnam vienam meilingi.

Pamesim' bludus, nedorus budus,

Naikįsim' piktus grudus.

Augsim' doribėj', tikroj' teisibėj',

Amžių baigsim' linksmbėj'.

Pražus girtistės, paleistuvistės;

Barniai, provos, vagistės.

Žaliūs medeliai, cziulbės paukszteliai,

Zaliūs musu vaikeliai.

Žaliūs pievelės, židės kvėtkelės,

Zidės musu mergelės.

Papus vėjeliai, siubūs javeliai,

Svirūs musu seneliai.

3. spalio m. 1884 m.

Jūzapas Miglovara.

Piastu duktė.

Apsaka apie Lietuvius 1282 meto. *Petro Trupinėlio* perdėta.

(Priemazga.)

XI.

Traidenas pilij'; jau stovi ant volo,
Garsas trimitos girdėti isz tolo,
Plauszinēm's virvēm's sargai suraizginti;
Lietuviu virszus — nēr' kam pilies ginti,
Angą skarb'niczios Kunrado sugriauja
Ir turtą Piastu dalinas' po saują.
Duris kopliczios kirviu sukapojo,
Kur buvo križius svėto atpirktojo.
Arnotas gražias, auksinį kieliką,
Paēmė viską, mažai kas ten liko;
Klaupdami praszė kunigai valdono,
Kad nors gūdotu križių Jėzams pono;
Valdon's dirstelė į Jėzuso kanczią:
— „Tai Dievas jusu?! Už ką jis taip kenczia?“
Tarė ir tūjaus piktum's atsileido,
Aszarós tikiai ritosi per veidą.
— „Žinau tą križių jus' iszganitojo:
„Juk jį ant rubu Križokai neszioja;
„Tikrai jus' Dievą užmuszė Križokai,
„Nėsa kankįti su džiaugsmu jie moka!
„Sakik man, seni, kad Dievas kentėjo,
„Argi nerados' tarp jus' apginėjo?!
„Reikė dūt' žinę į mano tėvinę,
„Tikrai Lietuviai jį butu apginę!
„Ak, koks sukruvint's! Dėl ko tą erszkėti
„Prileidot' anam ant galvos uždėti?!“
Taip jis kalbėjo ir tarė į vadą,

Kad n'Imtu nēko, ką kopliczjoj' rado,
Lietuviai girdi jojo paliepimą,
Iszeina laukan ir lobiu neima.
Į szviesų butą kareiviai įėjo,
Kuriame kniġos visokios gulėjo:
Vertesnės szventos graġiai apdaritos
Prie sienu buvo drutai prirakištos;
Kitos sudėtos eiliom's ant lentinos —
(Skaitimai graġus dėl liūsos adinos):
Kniġos szventuju, ką graġiai giveno,
Isz ju tai žmogus tur' dvasiszką peną!
Papūsztos visos, puikiai apdaritos,
Sunkiai per ilgus metus suraszitos;
O tai vis darbas zokon'ninko seno,
Kurs szvento kriġiaus klosztoriuj' giveno.
Czia krikszczionistės ir' pamatas szventas,
Senas ir naujas Dievo testamentas.
Czia vėl pundelis balto pergamino,
Kuriame graġius rasztus patalpino:
Tulijaus Marko, Virgiliaus ir kitu
Senojo Rimo galvocziu mokġitu.
Rimas Lenkijos ir' krikszto motina,
Jai mokslą savo noringai dalina;
Dėl to jai davė rasztus szitu viru,
Kuriūse mokslas ir iszmintis ira;
Giminė Piastu jau tai isz senovės
Pirkti ir rinkti rankraszczius neliovės',
Lietuviui kniġu įtalpa nerupi, —
Jis bijo velnio, kurs gal' but' ten tupi;
O kad isztruktū isz kaliniu tokiu,
Lietuviams vargu pridirbtū visokiu! —
Kiek ten kripuczniu szeip ir taip sudurtū —
Tai ženklai Pokliaus*) dėl darimo burtū!
Traidenas szitaip vienas sav kalbėjo
Ir žvairiom's akim's į kniġas žiurėjo;
Paėmęs rankon kniġas po daug kartu
Atdaro, žiuri, visom's pusēm's varto.
Liepė saviszkiams, kad ugnį sukurtū

---

*) Poklius, peklos, pragaro dievaitis.

Ir sudegintu tą daugibę burtu!
Gauja, iszgirdus' toki paliepimą,
Pirmiaus auksines kabes laužit' ima,
Tai lapus plėszo, tai apdarus laužo,
O paskui meta ant deganczio laužo;
Kad ugnis mokslą senovės naikino,
Kad braskė, rietės' lapai pergamino —
Staigu isz baisiu knygų burtiniko
Iszkilo dvasė ir ore iszniko!
Kaip pauksztis augsztin tartum nusirito:
Septiniais szviesos spinduliais prasirito!
Tiesa, jie matė Dievo szventą dvasę,
Nūg kurios gaunam' mes iszmintį drąsią.
Tai dvasė meilės, o ne neapkantos,
Vertiemis dūda ji dovanas szventas;
Ateis tas laikas, kad Lietuvos žmonės
Su aszarom's mels jos szventos malonės!

XII.

Surishti sargai. O pergalėtojai
Dalinas' lobį, bet silpnus gūdoja:
Moteriu buris ir du zokon'niku
Verkia ir szaukias' prie Dievo patiku.
Prieszities' nēr' kam; nēsa nūg plėsziko
Visi pabėgo, kas tik givas liko.
Bet kad Lietuviai vino Ziemovito
Kelnorėj' radę daug bosu iszrito —
Koserėn pilė, ik' protą prastojo —
Tikrai jau tada pasiuto kovoje!
Tūmet moterį ar senį ar vaiką
Kapoja bado — nēk's ju nesulaiko.
Gražiausiu butu ticzia sienas tranko,
I langus szaudo vilicziom's isz lanko.
Škamba trimitai ir viskas tik mainos:
Tik girdėt' keiksmas ir baisios ju dainos!
I kurias tiktai atsibasto vietas:
Lieka lavonai ir kraujas pralietas!
Tik sztai su kartu tiltas sudundėjo;
Tai grįžta buris Kunrado medėju;
Pelkus pirmiausiai; kiti paskui vado,
Girtus Lietuvius tik kerta, tik bado!

Mindžioja arkliais galvas pusiau girtas,
Perveria durklais krutines netvirtas!
Bet srovėm's kraujo ir balsais trimito
Lietuva greitai tapė išblaivita!
Ir vėliai ginklai tik czerszki, tik poszka!
Baisi ta kova, kurios visi troszko!
O kircziai Lenku iszpustito kardo
Galvas Lietuviu tik skaldo, tik ardo!
Bet ir musiszkiei bardiszium' ką džiauja,
Tas jau ant amziu kvėpūti paliauja!
Kriokia krutinės, žmogus žmogų bado —
Lietuviai grumias' su Lenkais Kunrado!
Ir meszkos kailio ir rubo turtingo
Tik sklipai laksto — viskas muszroj' dingo;
Tik girdi keiksmą ir dantu griežimą:
Giltinė savo gausų pelną ima!

XIII.

Vadovas Pelkus Traideną sutiko;
Kaip žaibas szoko ant smarkaus lupiko.
Pelkus nors senas, bet dideliai tvirtas,
Bet ir Traidenos tvirtumas pagirtas.
Traidenas karsztus, smarkus lig Perkunas:
Pelkaus karėse artavotas kunas.
Kaip liutai tiru szoko vien's ant kito —
Bet nei vien's isz ju nūg žirgo nekrito.
Isz plieno kardu net bira žarijos —
Bet abu drąsus vien's kito nebijos'.
Kardas Traidenos ipikusio rankoj'
Į kardą Pelkaus lig Perkunas tranko.
Matit', jog Pelkus karžigis tobulas.
Atmusza kirczius ir stovi lig szulas.
Ant arklio Traidenas ir szeip ir taip kraipos',
Didviris Pelkus isz jo karszczio szaipos';
Tartum prigijo prie jo rankos kardas:
Neveltui garsus Lenkijoj' jo vardas!
Isz kožno kirczio pažim', kad muszroje
Traidenos galvos Pelkus negūdoja.
Bet nekarszcziuja ir smerties nebijo,
Saugojas' tiktai Traidno kalavijo!

Tai buvo musza! Retai tokia buna!
Kircziai ju kardu — kaip trenksmai Perkuno.
Traidenos ginklas Lietuvoj' nukaltas —
Sunkus, plieninis, nedailus, nebaltais —
Nors mikliai vartės' rankoj' viro tvirto,
Bet plieno szarvu Pelkui neprakirto;
O Pelkaus kardo papūsztas ir kotas,
Asztrus, plieninis ir užartavotas;
Baisus jūm' smogis rankoj' Pelkaus buna:
Prakirto szarvus ir pasiekė kuną.
O kur prisiokia, ten padaro opa:
Iszszoka kraujas ir perszi ir sopa.
Bet kada skausmą Traidenas pajuto,
Pūlė ant Lenko su smarkumu liuto.
Tartum pasiutęs jis ant Pelkaus szoko,
Perskėle kardu ant galvos kaupoką!
Pelkus pasviro, bet atgalia ranka
Drožė, net smarkus Traidenas nublanko:
Nutruko ano net jūstos szikszninės,
Kuriom's pririsztas szarvas ant krutinės;
Rodės', kad pasieks Pelkaus ranka druta,
Kur szirdis Traid'no krutinėje kruta!
Bet akies mirksnij' antru kircziu kardo
Lenkui kaukolę Traidenas suardo!
Griuvo nūg arklio lig medžio kamėnas,
Pabaigė Pelkus garsias savo dienas!
Pūlė isz ranku dailus kalavijas:
Tik szaukia vardus Jėzaus ir Marijos.
Numirė. —

XIV.

Visur Lietuviai įveikia.
Lenkai pasidūd' (nors mislije keikia),
Per kiemą teka karszto kraujo srovės,
Tiktai kur-ne-kur dar muszis neliovės'.
Szarvus, lavonus į žemę suminė,
Isz srovės kraujo tik didė purvinė.
Girdi tik szauksmą ir Lietuviu kirtį,
Kurie sužeistiems padeda numirti.
Į kurią szalį tiktai pažiūrėjo,

Matit', kad visur Traidenas laimėjo;
Kada jau pilis į jo ranką kliuvo,
Nor' išplėszt' turtus, ką dar likę buvo.
Pastatė sargus, giuklą apžiūrėjo,
Ir į gilumą pilies jis nuėjo.
(Toliaus bus.)

Isz musu praeigos.

I.

Lietuviu „Dunojus“ ir Rimėnu „Danubius“.

(Milimam J. A. V. Lietuviui.) (Priemazga.)

Iszaiszkinus raszibą Dunojaus vardo turime dabar klausiti, ką tas vardas „Dunas“, „Danas“, arba kaip kitose dainose vadinasi „Donaja upė“, „Donūja“*), ženklina?

Kone visose dainose, kur tas upės vardas minavotas, jis aiszkliai ženklina vieną paskirtą upę, ir ira savotinis (nomen proprium) upės vardas. Dainose ira sakoma ne tiktai: „Dunojus, Dunojėlis kaip upelis teka“ ir t. t., bet ir visas tas upės ir jos ipatibiu abrozas, kuri mums lietuviszkos dainos priesz akis stato, ira toks aiszklus ir *tik vienam Dunojui sziantieniszkam pritinkas* — kaip mes kitoje vietoje placziaus parodisime — jog už tiesą stebėtiesi reikia, kaip tos dainos per tiek szimtu metu tokį givai aiszklų tos upės abrozą iki sziai dienai užlaikė! . . . Tacziau tarp dainu galima ir tokias užtėmiti, kuriose „dunojus, dunojėlis“ stovi, taritum, vietoje *vandens* pastatit-as ir, taritum, abelnai *vandenį* paženklinas, taip jog mes czion prie to vardo randame tokią jau analogiją, kaip ir tarp žodziu *upė, upis* (= vandū) ir vėl savotiniu vardu (nom. propr.) *Upitė*, kaip vienas upelis Latvijoje vadinasi, į Liepojaus ežerą itekas. — Jog tikrai „dunas“, „danas“ senoviszkoje Lietuviu kalboje *vandenį* ženklino, mes turime aiszklų patvirtinimą kalboje senovės baktriszkoje, ne per tolimoje giminištoje su lietuviszka stovinczioje, kurioje *dānu* == vandū;

*) Slg. *Bezzenberger*. Litauische Forschungen. Göttingen 1882 p. 18.

to dėliai teisingai jau d-ras Fligier'is*) Dunojaus vardą isz to — *dānu* iszvedė. Tas pats lietuviszkas *dunas*, baktriszkas *dānu* liekti ir kalboje ant Kaukazo givencancziu Asėtinu *don* ir taipogi *vandenį* ženklina.***) Tą patį *duną*, *daną* randame sudurtūse vardūse daugybės upiu. Taip Avestoje ira minavotas vardas upės „Frazdanava“, kuri buvo už szventą laikoma, kaip lietuviszkos „Szventupės“, ir ant kurios krantu aukos suneszamos ir maldos atliekamos dėl apsiNAVIMO***), taip jog ir patį vardą galima isz lietuviszko iszvesti nūg *prausti*, *prasti* ir *danava*. Tolin — tą patį *daną* randame varde upės *Jordano*, Palaistinoje, ant salos Kurėtu (Krėtos), ir Pelupėnu pussalije (Peloponnėsos), kursai vardas ženklina *žalmėlinę* upę, nūg lietuviszko *foris* — žalmėlinis†). Per Asėtus apgiventose žemėse vardai upiu taipogi labai tankiai sudurti su tūmi *don*: *Ardon*, *Nardon* ir k.

Vėliaus ant kitos vietos mums teks matiti, kada ir kokiū priežascziu dėliai proseniai musu, senovėje szios dienos Balkano pussalį, Rumuniją ir Vengriją apgivenę, priversti tapė persikelti sziaurės link ing szios dienos Lietuvą. Kaip ir kiti Lietuviai, taip ligiai ir giventojai paczios Padunojės, persikeldami ing naują vietą neszė drauge su savimi, kaip paprastai buvo sakoma, „vardus dievu“, t. e. savo tikibę ir su jaje sujungtą budą, dabą (kulturą), iproczius, o podraug' ir vardus vietu senovėje apgiventos žemės, taip ligiai, kaip szios dienos iszeiviai isz Europos nesza drauge su savimi europiszkus vietu vardus, kuriūs naujos žemės vietoms suteikia. Traukdamiesi sziaurės link senovės Lietuviai davė kelioms pakelėje — kur giventi teko — upėms ir vardus „Duno“, „Dunojaus“, nūg vardo, regis', senoviszkos savo upės. Pagal szitą

---

*) Zur praehistorischen Ethnologie der Balkanhalbinsel. Wien 1877 p. 39. — **) Slg. Fr. Müller. Allgemeine Ethnographie. Wien 1873 p. 468. — ***) Slg. W. Geiger. Ostiranische Cultur im Altertum. Erlangen 1882 p. 33, 108. — †) Movers, Kiepert's ir k. klaidžiai tą vardą isz semitiszkos kalbos iszveda, kaip jau Fligier'is (zur praehist. Ethnologie der Balkanhalbinsel p. 13 ir kitūse rasztūse) parodė.

vardo užsilaikimą iki sziai dienai tulose vietose, labai ira lengva kelią Lietuviu tautos sziaurės link pažimėti.

Jau Dlugosz'ius*) pažinojo *Jūdajį* ir *Baltajį Dunojėlį* (Dunajczik), isz atžalos Karpatu kalnino, Tatru, iszplaukiancius, isz kuriu Vistulės upė prasi-deda ir į kurę dar vienas *Dunojėlis* (Dunajec) įpūla; prieg tam szios dienos lenkiszkoje Galicijoje, senovėje per Lietuvius apgiventoje, randama dar ir kelis kaimus to paties vardo (Dunai). Sziaurės link nūg Galicijos, szios dienos maskoliszkoje Lenkijoje, pavieciūse Sėradžiaus, Lenczicos, Malvos (Mława), Ausztralenkės (Ostrołęka) taipo-gi randame kaimas: *Dunojai*. Lietuvoje, Lidos pavieczio upė: *Dunojėlis*, vardai kaimu *Dunai*, Jeviu ir Ilos parakvijoje, Vilniaus rėdiboje. Bet svariausias vardas ira upė: *Duna*, vėliaus per Latvius *Dauguva* praminta, ant kurios jau senovėje *Dunos pilis* (pas Herm. de Wartberg: *Duneborg castrum***) gulėjo, *Dunavos* muižė gul', o kurią senovės XIII, XIV ir sekancz. szimtmeziu vokiszki raszitojai visados *Duna*, *Dune* vadina,***) ir kurios vardą Križokas Vigandas vieną kartą tiesiog *Danubius* raszo†) Nū suminksztinto jaunesniame laike vokiszko *Dūna* paeina tos upės maskoliszkas vardas *Dvina* ir lenkiszkas *Dzwina*.

Pirm atėjimo isz Padunojo Lietuviu szita upė turėjo kitoniszką vardą. Dar antrame szimtmetije po Kristaus Ptolomajus ją vadina Rūvon (Ρούβων††), ar tai nūg *rėvu*, kurios žemiaus Dunapilės (Dünaburg) toje upėje randamos, kur ji per atžalas Valdojaus kalnino teka, ar vėl gal' ji vadinama taipo vardu Igauniu, kurie patis savę *Rahvas* vadina — tikrai nuspręsti negalima. Regis', tacziau, kad upę tautos vardu Ptolomajus vadino.

*) Histor. Polon. T. I, lib. I. — **) Scriptorum rerum prussicarum. T. II. 48. 104 ir k. — ***) Gruber. Origines Livonic. p. 50. 175. 122; Scriptor. rer. pruss. I, 638, II, 21. 28. 31. 46. 54. 107. 111. 112. 144. 150. 153 ir t. t. †) Script. rer. pruss. II, 502. — ††) Ptolom. XXXIV, 2.; slg. *Szafarik*. Sebr. Sp. I, 541; *Forbiger*. Handb. d. Geogr. III. 1118; *Markianos* p. 55 klaidžei raszo Ρούβων, perkeisdamas β į δ.

Tarp slovėnizsku mokintuju ir pusiau mokintuju viru isziplatinusi buvo pažvalga — o, regis', ir iki sziai dienai liekti — jog „Dunojus“ ėsas slovėnizskas žodis, ipacziai, kad tos upės vardas ir slovėnizskose randamas dainose. Bet, kaip mes kitą kartą matisime, Dunojaus vardas į slovėnizskas dainas perėjo, regis', isz lietuviszku, taip ligiai, kaip vardai vietu, kurios Dunojais vadinasi . . . . Patį Dunojaus vardą, kaip Zeuss'as*) ir Müllenhoff'as**) nurodė, *Slovėnui nūg vokiszku Bastarnu*, vėliaus Gūtais vadinamu, jau antrame pirm Kristaus szimtmetije į Padunojį atsi-bascziusiu, pirmą kartą iszgirdė, ir tik tada paczią upę pažinti gavo, kada pravarę isz Padunojės Gūtus V—VI szimtmetije po Kristaus***) užplaukė į Padunojį ir perėjo pagalios upę, pakeleje vislab plėszdami ir pustidami; to dėl, regis', teisingai Jagić'ius sako,†) kad isz szitos tik gadinės ir vardas Dunojaus upės szlovėnizskose dainose atsirasti galėjes. Mums tacziau rodosi, kad Dunojaus vardas ir seniau galėjo Slovėnams pažistamas tapti, butent nūg Lietuviu iszgirstas, nūg tu Lietuviu, kurie per kares su Rimėnais, per užplaukimą Padunojin vokiszkuju, slovėnizskuju ir k. giminiu, trauktiesi turėjo sziaurės link, o kuriu didė daugibė tarp Slovėnu iszniko, palikdami tarp ju savo augsztesnią kulturą, tikibę ir t. t.; taipo jog *isz susimaiszimo praslovėnizskos kalbos su lietuviszka, regis' atsirado szios dienos Slovėnu kalba . . . .* — Sziandien serbiszki ir bulgariszki Slovėnai vadina tą upę *Dunav*, o maskoliszki, lenkiszki, cziakiszki — *Dunaj*; pirmas vardas sutrumpintas isz lietuviszko *Dunavis* (lot. *Danuvius*), o antras — isz *Dunojus* (Δανούιος Strab.). To dėl, kaip kožnas supras, vardas *Duno*, *Dunos*, *Dunojaus* nėko netur' kruvoje su Slovėnais, ir jog Ad. Bezenberger'is tik ant vėjo žodžius paleido, sakidamas, buk tai Duno-

*) Zeuss. Die Deutsch. p. 12. — **) *Archiv für slav. Philolog.* I, 295. — ***) *Szafarik.* II, 9. 17. 160. 161. 215 ir k.; ir *Roesler.* Ueber den Zeitpunkt der slavischen Ansiedelung an der untern Donau. Sitzber. d. Akad. d. Wiss. 1853. Bd. 73 p. 91. 94. 114. 115. 119. — †) *Archiv für slav. Philol.* I, 330.

jaus vardas lietuviszkas dainose per slovėnizšką itekmę atsiradęs . . . .*)

Liėkti dabar dar vieną senovės lietuviszką paminklą, su paczia Dunojaus upe sujungtą, ant szitos vietos paminėti.

Kam teko nors vieną kartą Dunojaus upe keliauti, tas amžinai paminės ir neužmirsz tą neaprasztiną grožibę augsztu ūlūtu upės krantu toje vietoje, kur ji pragraužė sav plaukimo vietą arba lovį per pietines szakas Karpūto kalnino. Visas tas czion Dunojaus lovis, taritum, akmenije ar ūloje iszkaltas; ant dugno to lovio upėje riogso nesuskaitoma daugibė didesniu ir mažesniu rėvu, per kurias vandū kaip pasiutęs szniokszdamas ir putodamas plaukia. Asz nėkados neužmirsziu tūs visus verpetus bei sukurius vandens, per kuriūs daug sik mums czion bekeliaujant, garlaivis musu kraipindamasi kairės link, deszinės link, pamažėli slinko, aplenkdamas tai vienas tai kitas riogszanczias vandenije ir kiszojanczias isz vandens rėvas! Vandeniui nusekus per szitas rėvas perplaukti negalima, to dėliai įtaisitas tapė paupėje plentas (szasija), kuriūmi kartkarcziais keliauninkus perveža; per didelius vėl pavandenius, kada upė patvinusi, szitoje vietoje ira baugu plaukti, nės nežinant tikrai, kur rėva kiszo, lengvai galima ant jos užplaukti, ipacziai pavandeniū keliaujant, nėsa czion upė labai szmarkszcziai teka. Kaip musu dienose, taip dar labiau gilioje senovėje perplaukti szitą rėvūtą akmeninį Dunojaus lovį visados pavojinga buvo, ir vėl žinoma, jog ir musu laike, nors daugumas rėvu jau isznaikintas tapė, bet ne vienas garlaivis czion galą rado. Senovėje, to laiko prastoms valtims ir laivams dar buvo sunkiaus perplaukti szitoje vietoje, nės tūmet ir rėvu daugiaus buvo, ir czion turėjo pragaiszti ne vienas laivas ir ne viena žmogaus givastis . . .! Szitas akmeninis upės lovis tęsiasi nūg Ada-Kalės ir Orszovos iki Golubac ir Babakay, ir per jį kelionė atliekama tampa į 6—8 adinas. Pas senovės Graiku

*) *Bezenberger. Litaunische Forschungen p. 18.*

ir Rimėnu raszitojus jis vadinamas *kataraktais*, o musu laiko geograpai jį vadina *geležiniaiis vartais*, turkiszka *Demirkapu* — nors pritinkiau butu vadinti *akmeniniaiis*.

Nūg gilios senovės szitie „akmeniniai vartai“ pas paupėje givenanczius Serbus ir Rumunus tur' įpatingą vardą *Gierdap*, *Girdap*, kuris žodis tulose vietose ira isztariamias kaip *Gerdapa*, *Gerdup*, arba kaip naujesnio laiko Serbai *g* į *dž* perkeisdami *Džerdap* isztaria. Ne sunku pažinti, ką ženklina tas vardas, kursai, regis', sudurtas isz *girditi* ir *upė*, t. e. *girdanti upė*, *girdupė*. Kad ji senovėje prigirdė ne vieną, galima ir isz to numaniti, jog dar pradžioje musu szimtmečio per ją tik su dideliu vargu laivai pereiti galėjo, o vitis (vitinės) su javais — tik liki jos nu- eidavo, taip jog tolin sausu keliu gabenami buvo. Rimėnai pirmame ir antrame szimtmetije Padunoji ir Lietuvius czionai givenanczius į savo rankas pa- stverdami, priversti buvo, paupije, kur galima kana- lius kasti, dėl apsilenkimo „Girdupės“, arba vėl sausą kelią pakraszcziiais ir pakriauszėmis įtaisiti, kuriūmi galima butu keliauti.

Taip jau Rimo cėcorius, Tibėrijus, 33 ir 34 m. po Kristaus, pradėjo tą kelią taisiti desziniu upės pakraszcziu nūg Novės (Novae, sziantdien Rama Ser- bijoje) ir iki k. Poletin' pavedė; Trajonas tolin vedė per taip vadinamą „Klisura“ (siauriausią upės vietą) iki Ogradinai, ir 100m. po Kristaus tą kelią užbaigė, prisirengdamas į asztriausias kovas, su Lietuviu pro- seniais, sziaurės link nūg Dunojaus, szios dienos Sibenburgijoje, Banate ir Galicijoje givenusiais, o Do- kais arba Dakais tūmet vadinusiais. Kelias tas upės pakriauszėmis įtaisitas dėl kareiviu pervedimo isz szios dienos Serbijos į Bulgariją, turėjo su kruvinu prakaitu atliktas tapti! Paminėta „Klisura“ ira tai dikiausia ir puikiausia podraugiai upės dauba Euro- poje; czion tai įpacziai ūlinės upės lovio sienos stacziai į padanges remiasi, ir czion pravesti kelią sunkiausiai buvo. Deszinėje to dėl akmeninėje sienoje, į kelias pėdas ties vandenimi, iszkaltas tapė per daugelį ilgu

varsnu pakriausziūtas kelias, kurio dėl ėjimo takas laiko į šesziąs pėdas ploczio, o augszti į deviniąs pėdas! Kad kelias platesnis dar butu, iszkaltos buvo paczioje sienoje gilios skilės, kuriose balkiai sukiszti, o ant kuriu buvo iszgrįstos lentos, ar medžiai.... Valtis per paczią „Girdupę“ ir laivus Rimėnai ant virviu priraiszioję traukė, įtaisitu keliu eidami. 104 ar 105m., regis', jie priesz paczią su Dokais karę kareivius szitūmi keliu vedė. Vėliaus Slovėnams į senovės Lietuviu žemes įsibraujant, per Dunoju, regis', pasterą (paskutinį) kartą szitūmi keliu Kamentiolus, isz pravardės Lietuvis, kariumenės rimiszkai graikiszkos vadas, 601m. vedė savo kareivius isz Zinkedūniu pilies (Singidunum, sziantien Belgrad's Serbijoje) į Bononiją (sziantien Vidin'as Bulgarijoje) priesz Slovėnus . . . .

Sziantien tas kelias vietomis iszarditas; iszkasti kanaliai užslinkę; nūg akmeninio tilto per Dunoju, kuri 104 m. Trajonas liepė pastatiti, riogso tik menkos liekanos ant upės krantu pas Turnu-Severinį ir Kladovą; tik pakriauszėje ties Ogradina akmenije iszkalti lotiniszkoje kalboje įraszai dar ir sekanczioms giminėms apsakis rimiszku lupiku kruvinus veikalus . . .

Kaip atminimas Dunojaus upės dainose musu, taip ligiai ir „Girdupės“ vardas Padunojije liko isz tos žilos gadinės, kada Lietuviu tauta pagal szitą upę giveno, o pažindama gerai savo upę toje vietoje, kur ji akmeniniu loviu plaukia, davė jai vardą pritinkantį „girdancziuos upės“. Kožnas ir tai lengvai supras, kokie jausmai mano szirdije pakilo, iszgirdus pirmą kartą tą vardą lietuviszką, dar ir sziantien užsilikusį ir minavojamą taip tolimoje bei svetimoje jau sziantien dėl musu szalije . . . . .

Vindobona (Vienna), 4—X— 1882.

J. Basanavicius.

Hamleto pasikalbėjimas su savimi.

Iszverstas isz Szekspiro (Shakspeare.).

Ar but', ar nè but'? *tai* dabar ir' klausim's —
Katraip pritinka augsztai dvasei; kęsti

Strėlas bei vilpsztines laimės durniausias,
Arba imt', lig ginklus, ir nelabumą,
Syk apsigidam's tik ant vis pabaigti?
Numirt', miegot'! — ir, su miegu pabengti
Szirdies kanczias ir tukstantį silpnibiu
Mus' kunui prigimtu — tai butu galas,
Kurį jieszkotum, rods! — Numirt', miegot',
Miegot'! kas žin', bau ir sapnūt'? Bėda!
Nės smerties tam' miege kokie sapnai bus,
Kitriai mums nusikraczius svėto painę,
Tai turim' apmąstiti — tas baugumas
Ilgam' ir' amžij' priežastim' bėdos.
Nės kas kentėtu czėso negėribę,
Pasididžiūjancziu įartinimą,
Ir meilę nekintą ir draustą tiesą,
Ir viresniu kietumą ir piktuju
Priesz kantriąją gėribę spirimus,
Jei pats galėtu sav darit' pakaju
Su nūga ulla? Rods, nasztas kas nesztu,
Kas prakaitūdam's dusaut' dar norėtu,
Po sunkumu nugrisdam's givasties,
Jei ne *sz*i baimė busencziu po smerties,
Neiszrastosios žemės, isz kurios
Nei vien's keleivis dar sugrižęs nēr',
Jei ta, suvaldžius' valę, nedaritu,
Kad velijam' iszkęst' bėdas, kur turim',
Ne kaip nulėkt' į tas, kuriu nežinom'!
Taip sąžinė mus gandina visus,
Ir taip drąsumo prigimt's raudonumas,
Baugios mislies pribaltit's, tartum, serga,
Ir aps'emimai, rods augszti bei svarbus,
Szios dumos, tartum, nulenkti nū mērio,
Neiszvesti sugriuva.

(Szitie didžiausiojo angliszkojo sutaisitojo labai pagirtiniejie žodžiai jau pirm triju metu, manęs lietuviszkai iszversti, viename Klaipėdos laikrasztije buvo iszspaudinti. Ale kadangi menkai žmoniu jūs tame laikrasztije tebuvo skaitę, o pagal *misliu svarbumą* ano didžiojo raszėjo, rasi dar menkesnis skaitlius tebuvo tikrai supratus: tai rodosi naudinga esant,

jūs dar siki, su tikresniu iszguldimu, jei butu galima. *daugesniam skaitliui skaititoju* ant gero iszspaudinti Nėsa, jei tikrai pažiuri, tai szitie žodžiai *ir Lietuvininkams* daug *svarbaus* mokslo gal' nudaliti.

Kaip visuse savo rasztuse, taip ir szitame rasztelije, didisis Szekspiras aiskiausiai mums dūda numaniti, kaip visame szio svėto tikėjime viena amžina, dangiszka, dieviszka teisibė iszsireiszkia. Tai ir *musu* vėrą į tokią amžiną tiesą bei teisibę jų daugiaus pastiprina, kad tokiu budu su augszcziausiomis dvasėmis *musu* žmogistės toje paczioje vėroje susirandame. Tai ir *jū* drucziaus bei stiprius laikisime aną iszgastingąjė rods, ale tik ir palinksminancziajė mislį teisus dieviszko sudo — tai ir *jū* menkiaus dūsime iszsivadzioti panėkintoju tokio sudo, kadangi matome, kad ir augszcziausioji mislis didžiausiuju iszmingiausiuju viru su *musu* giliausioje vėra tobulame sutarime randasi. Ar veliji tos paczios dumos buti su *tokiais*, kurie lig vienos dienos musėlės tiktai užgema, valgo, geria, savo trumpoje dienoje begėdiszkai užia, o tada ant visados isz dvasiszkuju žmogistės nusidavimu iszniksza — arba su *tokiais*, kurie ir svėtiskūse moksluse, tikri dvasiszki milžinai budami, dar po daug szimtmeziu kaip viriausiejie žmogistės geradėjai su szirdingiausioja meile ir su augszcziausioja pagarbe minavojami? *Katrie*, rodosi, bus geriausioja mislį bei tikrausioja tiesą iszradė? *Katriems* daugiaus tikėti reikia?

Dieviszkosios teisibės bei dieviszkojo sudo, ir *svėto nusidavimise* iszsireiszkiancziojo, rods daug *tokiu* panėkintoju randasi, kurie, kadangi jie tiktai savo kuniszkaį givastį *tenor'* bei *tegal'* pasinaudoti, dėl *szitos* priezasties *negal'* bei *nenor'* į dvasiszkas augsztibes pasikelti. Ale ipacziai *musu* czėse ir visai *kitokie* panėkintojai atsiranda, kurie, kaczeig rasi ir patis didziuju nusidavimu darbiniczioje dirbdami *tik* vengia, sziu nusidavimu bėgije augsztesnios teisibės ranką iszpažinti — *tik* savimi, savo virszutine arba vidutine *galibe*, savo kuniszkaį arba dvasiszkaį *mace*, vieninteliai nusitikėdami, nūgosios bėdnosios

teisībēs galībā bei mačę savo szirdije panēkina. *Tokie*, beje *tokie* pirm visu kitu, galētu izš Szekspiro mokintiesi, kad dieviszkasis sudas, kad dieviszkoji teisībā *tik ira* — beje kad ans *izsgāstis* visu neteisīai darancziuju, o *palinksminojimas* visu mažuju neteisīai kencziancziuju, nū Dovidu bei pranaszu iki musu dienu, *tik ira, tik pasiliks, tik ir i* neteisiju panēkintoju szirdi, jiems *norint* arba *nenorint*, savo tamsuji szezēļi nusiunczia — beje kad ir macniausiju nesimainidama laukia.

„Szi baimē busencziu po smerties,
Neizrastosios zemēs, izš kurios
Nei vien's sugrīžēs nēr'.“

Tai nenusimik, tu mažutēli, kurs tiktai savo *teisibę* turi. *Tavo* teisībā tik ant galo po akiu teisiujo sudzios tā paczią vertibę turēs, kaip didžiausiju; beje *didesnę* vertibę už neteisiju, ir didžiausiju, neteisībā. *Szekspiras* gal' tavę tai mokinti. *Szekspiras*, gali sakiti, *ira lig koks tikras pranaszas dieviszkosios teisībēs*, visą svētą pereinancziosios ir *žmogiszkos* sažinēs aną teisibę visur numanancziosios.

Taigi kad nū vienos arba kitos pusēs, ar laikraszcziūse ar pasikalbējimūse su žmonēmis, ar pacziūse nusidavimūse toki bīaurų ir izsgāstingą dieviszkojo sudo panēkinimą atrastum, tai *tik nenusimik*:

„*Tik, tik* pon's Diev's ir' danguje
Ir valdo divinai:
Vadzias dar laiko rankoje,
Kad sik ir nematai.

Dieviszkosios teisībēs panēkintojai ir ant zemēs iszniks kaip musēlēs. Ale *tie*, kurie kaip ans dvasiszkasis milžinas, *Szekspiras*, pakarniai pasidavē dieviszkamiam sudui ir *jo* teisībēs laukē, *tie* ir ant zemēs ant visados givi pasiliks, ir *jo* karalisteje i amžiu amžius. *Ju* vardas ir ant zemēs nepragaisz, ir *ju* mislis visados garbēje pasiliks — nēsa *sutinka su teisibe*, ir *pasidavē teisibe*.) *D-ras G. J. J. S. izš/Gr.*

Medega statant trobas.

(Priemazga.)

Vopna.¹⁾

Vopną mes apturime iszdegindami vopninius akmenis, kurie užtur' savėp' anglinį gaza.

Vopninius akmenis gerai iszdeginant, koliai jie nepaliks szviesiai raudoni, isz ju iszeina anglinis gazas ir jie pavirsta į paprastinai vadinamą *kremtanczią* arba *verdanczią vopną*. Nū to iszdeginimo įpatibės vopniniu akmeniu visiszškai atsimaino; jie palieka tokie trupus, kad su pirsztais lengvu jūs perspausti, esti du kartu lengvesni ir godžiai savėp vandenį sutraukia.

Apipilant vandeniu kremtanczią vopną ji užkaista ir sūbira į miltus, kurie paprastinai vadinami *gesita vopna*. Gesita vopna susimaisziusi su atsakanczia dalimi vandens pasiverczia į mažiaus arba daugiaus skistą ir limpanczią teszlą, kuri ore palikta kieta tampa, tai ira, vėl apsiverczia į vopninį akmenį savėp sutraukdama isz oro anglinį gaza, pirmiaus deginimu nū jos atskirtą.

Jegut kremtanti vopna, ją vandeniu apipilant, padidina savo apvalumą daugiaus ne kad du kartu, tada ji vadinama *riebia vopna*, jegut-gi ne, tai *liesa*.

Ira patirta, jog riebi vopna neužturi savėp daugiaus kaip deszimtą dalį priemaiszu (szlinos², geležies, smėlio); užturinti-gi daugiaus ne kad tiek — bus liesa.

Jegut vopninė teszla bus pridengta vandeniu — tai ji *nėkados* nepaliks kieta; tas pats atsitiks, jegut mes vopninę teszlą storai paklosime, nės tada dalis vopnos isz pavirszio sukietėjusios neįleis oro į vidų, kaip pirmutiniame atsitikime vandū. Dėl to norint, idant vopninė teszla visa į akmeninę pavirstu, reikia ją kloti ne stورياus, kaip per czvertį colio.

Tarp liesu vopnu ira *vopna* vadinama *hidraulinė*, isz kurios sutaisita teszla po vandenimi apsiverczia į akmenį. Akmenis, isz kuriu taisosi szii vopna, vadinasi hidrauliniai.

Iszdeginimas vopnos. Vopna tankiausiai esti iszdeginama pecziūse, kuriu paveikslas maž-daug ira priligstąs į peczius dėl plitu iszdeginimo. Isz pradžios statosi tris sienos, dvi isz szaliu ir viena isz užpakalio; sienos statosi isz vopniniu akmeniu plitu ir tai ant molio; augsztumas sienu ira penkios ūlaktis; sienos po vopnos iszdegimo nesuardomos, bet atsilieka dėl ke-

liato kitu kartu. Pastatę sienas pradeda dirbti krosnis: tai ira, stato devinis stulpelius ir nū vieno stulpelio iki kito permeta skliautes. Ilgumas stulpeliu toks pat, kaip ir sienu isz szaliu stovincziu, tai ira penki sieksniai, storumas pusę sieksnio, augsztumas-gi ūlaktis su czverte; progmai tarp stulpeliu pusės sieksnio. Iszvedę stulpelius pradeda iszvesti skliautes ir paskiaus ant skliaucziu deda aknenis, pakol ju nepridēs iki sienu augsztumu — tai ira iki penkiu ūlakecziu. Paskiaus virszumi to viso kriauna taip vadinamą *kepurę*, kuri turi apie keturias ūlaktis augsztumo. Tada nū pažemēs iki virszaus sukriautos kruvos bus deviniu ūlakecziu arba triju sieksniu.

Kad peczius esti sudētas, jį isz szaliu apdeda *žabomis*⁹⁾ ir aplipdo su szlina. Į tokį peczių galima sukirauti akmeniū pusantro szimto kubiniu sieksniu. Czia szētros nereikia.

Iszdeginimas dalinasi į tris skirus. Isz pradžios įdeda truputį malku ir jas uždega: tada vandū buvusias akmeniūse ir szlinoje, su kuria peczius ira apteptas, pradeda garūti — o szlina skilti; plisziai szlinoje atsiradusieji tur' buti užlaistiti.

Vandeniui iszgaravus prikisza malku iki pusei krosniu, nēs joms ēsant penkiu sieksniu ilgio sunku ira gerai ugnį kurenti ant tokio ilgumo; tada isz pradžios iszdegina pirmutinę pusę pecziaus, o paskiaus antrąję pusę nukiszdami malkas nū pusēs iki galo krosniu.

Vopnos deginimas tokiaime pecziuje nēra vienodas: apatiniūse pecziaus gūliūse apsitur' perdeginta vopna, o virszutiniūse neperdeginta; geriausia vopna apturima isz pecziaus vidurio.

Dēl iszdeginimo vieno kubinio sieksnio vopnos malkos iszeina nū pustreczio iki keturiu kubiniu sieksniu.

Pecziaus degimas traukiasi nū 6 iki 8 nedēliu, taip jog vasaros laike vieną pecziū galima du kartu iszdegtinti.

Pabudavojimas tokio pecziaus kasztūja apie keturis szimtus rubliu.

Gesinimas vopnos. Apvertimas iszdegintos vopnos per vandeniū pridėjimą į miltelius arba teszlą vadinasi vopnos gesinimu. Paprastinai riebi vopna, isz kurios taisosi muleriszka teszla, sukietėjanti ant oro, gesinasi gerai vandeniū pridedant ir taip atgesinta užsilaiko dūbēse. Ten iszgaravus vandeniui su vopna nesusivienijusiam, vopna sustingsta ir budama nū oro

įveikimo apginta storu gūliu virszuje užpilto smėlio, ji gal kiaurai išstovėti keliatą metu be pagedimo. Tokia riebi vopna paprastai gesinasi skrinėse iš lentu sumusztose, kurios maždaug yra dviejų ūlakezių platumo ir ilgumo, gilumas-gi ju esti nū pusantros iki dviejų pėdu. Tokiose skrinėse vopna pigiausiai ir geriausiai išsimaizso. Dugnas tokios skrinės esti truputį palenktas į tą pusę, kurioje yra iszkasta vopninė dūbė, idant lengviaus butu nuleisti vopną iš skrinės į dūbę per langelį gale skrinės užkiszamą su lentele. Pats gesinimas dirbamas sziū budu: darbininkas deda į skrinę dar negesitą kremtanczią vopną ir pila ant jos tiek vandenio, kiek ji gal' sugerti, sutraukti, ir palieka taip iki laikui, kad vopnos akmenukai nuskils ir į miltus apsivers. Tada jis vėl kartas nū karto pila vandenį nūlatai maiszidamas, koliai vopna apsivers į apietirszczią teszlą. Gesinant vopną reikia žiurėti, idant umai nepažemintu szilimos, vopnoje atsiradusios per didei umą vandenio pripilimą. Dėl vopnos gesinimo jų vandū bus czistesnis, jų jis bus geresnis. Dėl to tai litinis vandū reikalui yra kū geriausias, toliaus vandū iš upių yra geresnis, ne kad iš szulinu; neczisto-gi ir drumžlino vandenio nei jokiu budu nereikia vartoti dėl vopnos gesinimo. Daugumas reikalingo dėl gesinimo vandenio eina pagal tai, kiek jo vopna gal' sugerti, arba kitais žodžiais pagal priaugimą laike gesimo apvalumo vopnos. Liesa vopna nepadidina daugiaus savo apvalumo, kaip tiktai du kartu, tada kaip riebi vopna ji padidina sikiais iki puspenkto karto. Iš to galime numaniti, jog dėl atgesimo ir apvertimo į teszlą riebios vopnos reikia daugiaus ne kad tris kartus tiek vandenio, kiek tam pacziam reikalui dėl liesos vopnos. Paėmę iš pradžios per maž vandenio, tiek, jog nekuri dalis vopnos jūmi neprisigers, mes, kaip įprotis sakiti, sudegisime vopną ir tada dalis neatgesita nesusivienija su dalimi atgesita; jegut-gi mes vandenio paimtumėme per daug, tai yra daugiaus, ne kad kiek reikia dėl apvertimo vopnos į miltelius, tai tada taip pat ji ne visizkai atsigeso ir tą atsitikimą žmonės vadina vopnos prigirdimu. Jegut mes iš pradžios esame paėmę tiek vandenio, kiek reikia dėl visiszko apvertimo vopnos į miltelius, tai tada nēko nedaris, kad mes iš milteliu taisidami vopninę teszlą, nūlatai ją permaiszidami kas kartą truputį daugiaus vandenio pripilsime, ne kad kiek stacziai reikia, tada kaip nepripilimas vandenio visūmet yra ne geras.

Užlaikimas riebios vopnos. Suleidus vopną iš skrinės į dūbę reikia laukti, pakol ji atsakancziai sutirsztės, koliai iš jos išzgarūs daugumas vandenio. Tačiau gi vėl mes galėsime iš to pažinti, jog pavirszis vopnos dūbėje pradės skilti. Tai pamaczius reikia vopną pridengti smėlio gūliu pusantros pėdos storio, žiemai-gi ateinant storumas gūlio tur' buti dar padidintas. Tokiose sausose dūbėse vopna nū oro įveikimo budama smėliu pridengta gal' buti užlaikoma laike keliato metu be pagedimo.

Gesinimas hidraulinės vopnos. Hidraulinė vopna, kaip augscziaus buvo priminta, tai tokia, kurios teszla sukietėja po vandeniui ir tai be oro įveikimo. Hidraulinė vopna apturima iš tu akmeniui, kurie budami išzdeginti dūda liesą vopną. Tačiau vopną geriausiai ira gesiti ant vietos, kur ją pasigaus, ir tai sziū budu: iš pradziuos szvėžiai išzdeginta vopna apsitaszko su tiek tiktai vandeniui, kiek reikia, idant ji į miltelius apsiverstu, ir paskiaus tūjaus nū oro įveikimo prisidengia smėlio gūliu ir taip atsilieka iki laikui jos pasigavimo, kada iš jos, vandeniui pridendant, taisosi teszla. Jū greicziaus hidraulinė vopna po jos subirėjimo į miltelius bus dėl darbo paimta — jū ji bus tvirtesnė. Norint hidraulinę vopną ilgiaus užlaikyti, arba kur nusiyšti — reikia žiurėti, idant ji butu sausiai užlaikoma ir idant oras prie jos negalētu prieiti. (Toliaus bus.)

1) Vopna, kalkis. — 2) Szlina, molis. — 3) Žaba, žagaras.

Bajaro pilis.

Isz „Auszros“ (1883 p. 200—202 ir 1884 p. 44—46) skaititojai jau žino apie Bajaro pilį, kuri, kaip dumojama (slg. *Baliński*, *Historya miasta Wilna*. Wilno 1837. II. 106 ir *Voigt*, *Geschichte Preussens*. IV. 545), buvus' įtaisita toje vietoje, kur sziandien *Raudonės* dvaras guli, ant deszinio Niamuno kranto. Apie veikalus musu sentėviu su vokiszkais Križokais tame kampe dar ir iki musu dienu užsilaikė tuli paminėjimai. 1880 m., giveness Geldotiszkiu kaime musu garbingas raszitojas, kun. S. Norkus, užraszė tenai vieną pasaką ir dainą, kurias czion iš jo gromatos padūdame.

„Vieną kartą — raszo jis — klausei tu manęs apie pilekalnius, o kad ir minėjau vieną Geldotiszkiu

parakvijoje ėsanti, bet dabar papasakosiu tav apie jį daugiaus. Stovi jisai ant paties Niamuno kranto, tarp dvėju daubu, buvęs angis (bene seniaus?) ap-tvinęs aplinkui vandenimi isz Niamuno; ant virszaus buvus' pilis, kurioje givenęs kas žin' koks plėszikas, vardu Kuritis, labai turtingas. Viena kartą besi-linksminant jam su savo draugais atkeliavo kas žin' koks Otto von Beier su kareiviais. Paslėpęs kareivius paszlaitėse (lazdinūse), patsai apsirengęs pakeleivin-gais drabužiais atėjo į pilį pasisakidamas keleivis ėsas ir guviai mokąs szvilpti ant szvilpinės. Kuritis dėl priėmimo jį priėmė ir pavelijo jam szvilpti, bet jo žodžiams netikėdamas per kelias dienas gana at-sargiai laikėsi. Tolin apsirato ir nepasiprotėdami viliaus midumi apsidulkinę sumigo. Naudodamas isz to nevidonas Beieris suszaukęs savo kareivius, Lie-tuvius iszteriojo, pilį sugriovė ir visą ju labą pasiėmė. Burije szeiminos Kuriczio buvusi viena mergaitė, ku-rią Kuritis buvo nutvėręs. Isz tos priezasties brolis Kamilos — taip ta mergaitė vadinosi — sudėjęs graudingą lietuviszką dainą, kurią asz užrasziau nūg vienos žmonos:

O tu seselė, kur-gi tu pasidėjei?
Kur tavo žodeliai, kuriūs man kalbėjei?

Ak tai žinom', žinom', kur tu dabar esi,
Bet tu pas tėvelį namūse neesi.

Tu seselė mano, Kamila brangiausia,
Tu tėvelį savo palikai mieliausia.

Tavę mums iszplėszė tironis pagonas,
Kuris tevadinas' pilekalnio ponas.

Szirditė, Kamila, tu mano seselė,
Tavo motinėlė, tėvuczio szirdelė:

Trokszta musu szirdis tavę pamatiti,
Nors vieną žodelį te tav pasakiti.

O seselė Kamila, kur pasidėjei,
Kur tavo žodeliai, kur tu man kalbėjei?

Žinome, tavę tur' Kuritis pagonas,
Tas tironis baisus, pilekalnio ponas.

Asz kožną vakarėlį tavę, seselė,
Troksztu pamatiti isz Skersniamunėlio.

O tu Kamila, tu manoji seselė,
Tu trokszti taipo-gi regėti brolelį.

Bet pilekarnio murai to neprileidžia,
Seselė Kamila, regėt' tavo veidą.

Geležiniai tiltai mat', augsztin pakelti,
Neprileidžia mumis prie tavęs prieiti.

Sztai isz Skersniamunio, isz Vokiecziu ponas
Ved' laimą pagirtas von-Beier-Otonas,

Su szimtu kareiviu ant krucziu su znoku.
Naikintu pagonis po vardu Križoku.

Tas Otonas togus, teiskus didei ponas
Gird', ant pilekarnio ir' tiron's pagonas.

Jog ir' visiems baisus Kurutis vadintas

Idant isznaikinti tokį neprietelį
Greit' Otonas eina tū per Niamunėlį.

Su szimtu kareiviu apstoj' pilies kalną —
O ten įeiti nėkam nebuvo valna.

Bet smarkus Otonas su kareiviais savo
Sulaužė tūs tiltus ir dvarą įgavo.

Kurutis szok' prieszais rankose su kardu,
Bet Otono kard's Kuruczio krutį ardo.

Rand' daug nevalninku, laužo tū žabangus,
Sztai ten ūlose didei skarbas brangus,

Kur surubavojo Kurutis tironas,
Tas baisus visiems pilekarnio ponas.

Prisako Otonas tą dvarą deginti
Ir Kuruczio bustę visai isznaikinti.

O nūg tos valandos pilkarnis vadintas,
Tasai kalnas ira Beierberg pramintas. —

O tad' sunus laimės, tas smarkus kareivis,
Isz Vokiecziu žemės von-Beier ateivis,

Isz ranku tironies valnijo dukrelę,
Dukrelę Kamilą, Kamilą seselę.

Tas Otto-von-Beier vedė pas tėvelį,
Atidūt' dukrelę tėveliams kaimelij.

Tokia daina. Kunigas N. dar priduria, kad „kalnas tas ‚Beierberg‘ ir sziandien teb’vadinasi“. Dabar klausiamo, kaip ir isz kur atsirado to kalno vardas: ar tik nūg to, jog to Kuriczio pilį tas Otto von Beier iszgriovęs, ar gal’ nūg to, jog lietuviszką pilį iszgriovus czion Križokai ant tos paczios vietos — kaip jie buvo pripratę dariti — buvo itaisę pilį vardu Baierburg? Isz trumpo apraszimo Vigando Baier-pilies mes žinome, jog ji tūmet, kada Gediminas ją norėjo iszgriauti, buvo tik *medinē* (Vigandi Marburg. Chronicon seu Annales. Posnaniae 1842 p. 54) ir jeigu ji butu tūmet stovėjusi ant szito isz visu pusių vandenimi aptvinsio pilekalnio, tai mes lengvai galėtumėme suprasti ir priežastį, ko dėl mus’ karaliui nepasisekė per dvideszimt ir dvi dieni tą pilį įgrėbti ir iszarditi. — Nurodidami ant szito Geldotiszskės pilekalnio mes tik norėtumėme, kad kas isztirinėtu, kur buvo tikrai įsteigta pirmoji Beier-pilis: taigi ar ant *kairio*, ar ant *deszinio* upės kranto. — Bajaro pilis įsteigta tapė 1337m. (Voigt. Gesch. Preuss. IV. 557), ką Vigandas trumpai apraszo: „Draugbrolis (Križoku) Teodorikas isz Altenburgo, Andrius, kunigaiksztis Bavarijos, ir daugel kitu plaukia valtimis didėje daugibėje Lietuvon ant nekurius salos netoli Velės (Veliūnos): kur jie apsikasa (circum sepiunt se), stato tenai du namu, isz kuriu ginasi, ir dar vieną tvirtą namą arti stato, dėl kurio sargibos szimtą kareivių paskiria.“ Katras isz szitu namu pramintas tapė vardan Bavarijos arba Baieru kunigaikszcio — negali žinoti, kaip neminavota ir vieta, kur įsteigta tapė ta pilis.

Pasaka augszcziaus užraszita ir daina — kaip kožnas supranta — ira labai sena, bet koksai tai „Otonas-von-Beier“ minavojamas, sunku atspėti, nės vardas Bavarijos kunigaikszcio buvo Andrius. Apie Kurutį arba Kuritį, kurį daina vadina „tironu“ ir „pagonu“ senovės veikalūse nerandame paminėta; abejoti tacziau negalima — *daina ira istoriszka*.

Vienna.

J. Bs.

Tikriejie vardai nekuriu vietu Lietuvoje.*)

Skaitidamas paskutiniūse numeriūse „Auszros“ 1883 m. artikulą: „Kun. Antanas Strazdelis“, radau perkreiptus vardus tenai mėsteliu, ir taip: Rókiszki v. g. vsk.**)) pavadintas Rokiszke; Dúsatos m. g. dsk. Dusėtais; Kamajai, Komajais; Szimónis v. g. dsk. Szimancziais; Indrióniszki (Undrioniszki) v. g. vsk. Androniszki; vietoje „Kriaunū“ paraszita Krievu parakvijoje ir t. t., ir nėra divo: pp. Vėversis ir Parplis versdami tą artikulą isz lenkiszko negalėjo žinoti, kaip tenbuviai Lietuviai tūs mėstelius vadina. Vardai mėsteliu, upiu ir t. t. visos Lietuvos lenkiszkiūse, maskoliszkiūse ir vokiszkiūse rasztūse taip sukraipiti, jogiai tankiai negalima žinoti, kaip tikrai musu kalboje skamba. To dėl padūdu žinion man žinomus tikrus vardus mėsteliu Aukmergės ir keliatą Zarasu pavieccio.

Ir taip, Aukmergės pavieccio:

Aluntà m.g. vsk. (lenk. Owanta).	Sálos m. g. dsk. (Soły).
Anikszcziai v.g. dsk. (Onikszty).	Skemónis v.g. dsk. (Skiemiany).
Aukmergė, Ukmergė, Vilkmėrgė m.g. vsk. (Wilkomierz).	Surdėgis v. g. vsk. (Surdegi).
Bál'nikai v. g. dsk. (Bolniki).	Svedasai v.g. dsk. (Swiados'cie).
Debeikiai v. g. dsk. (Dobejki).	Sudeikiai v. g. dsk. (Sudejki).
Indrióniszki, Undrióniszki v. g. vsk. (Androniszki).	Szilai v. g. dsk. (Szyty).
Jasónis v. g. vsk. (Jasany).	Szimónis v. g. dsk. (Szymanice).
Kavárckas (?) v. g. vsk. (Kowarsk).	Taujėnai v. g. dsk. (Towiany).
Kurkliai v. g. dsk. (Kurkle).	Traupis v. g. vsk. (Troupie).
Kúpiszki v. g. vsk. (Kupiszki).	Traszkúnai v. g. dsk. (Traszkuny).
Lieliúnai v. g. dsk. (Leluny).	Užpaliai v. g. dsk. (Uzspole).
Lidúkiai v. g. dsk. (Lidoki).	Utenà m. g. vsk. (Uciana).
Mėziszki v. g. vsk. (Mieczyski).	Upinikai v. g. dsk. (Upniki).
Pakálniai v. g. dsk. (Pokolnie).	Vidiszki v.g. vsk. (Widziszki).
Palėvenis v. g. vsk. (Poławen).	Vízanos m. g. dsk. (Wiżuny).
Raguvà m. g. vsk. (Rogowo).	Vėbriai v. g. dsk. (Wieprze).
Raguvėlė m. g. vsk. (Roguwek).	Vėszintos m.g.dsk.(Wieszenty).
Zarasu (Naualeksandravo) keli pavieccio:	Zelvà m. g. vsk. (Pozelwa).
Abėliai v. g. dsk. (Abele).	Zemaitkiemis v.g.vsk.(Zmujdki)
Aknista m. g. vsk. (Oknista).	Antáliepte m.g.vsk.(Antolepty).
	Aviliai v. g. dsk. (Owile).

*) Raginame Lietuvius milinczius savo brangiąją tėvinę ir savo prigimtąją gražiąją kalbą isz visu Lietuvos krasztu rinkimui tikruju vardu mažumą čžeso apėravoti. *Redistė.*

**)) v. g. viriszkos gimės; m. g. motriszkos gimės; vsk. vienskaitlio; dsk. daugskaitlio. *Maž.*

Daugailiai v. g. dsk. (Dowgiele).	Pandelis v. g. vsk. (Ponedel).
Dúsatos m. g. dsk. (Dusiaty).	Paniamūnis v. g. vsk. (Poniamun).
Duksztai v. g. dsk. (Dukszty).	Paniamunēlis v. g. vsk. (Poniamunek).
Dúkiszki v. g. vsk. (Dokiszki).	Papilis v. g. vsk. (Popiel).
Cziadasai v. g. dsk. (Czedosy).	Rókiszki v. g. vsk. (Rakiszi).
Kriaunos m. g. dsk. (Krewny).	Zarasai v. g. dsk. (Noywoaleks).
Kamajai v. g. dsk. (Komaje).	Zióbiszki v. g. vsk. (Zabiszi).
Onuszkis v. g. vsk. (Hanuszyski).	<i>Peliksas Mažutis.</i>

Gromatos isz Amērikos.

I.

Kožnas skaititojas laikraszcziu žino, jog isz Auropos kasmets iszkeliauja ant apsigivenimo į kitus kampus žemės, k. a. į Australiją, Apriką ir Amēriką didelios daugibės žmonių. Isz Amburko, Brēmės, Bordo, Antverpės, Londono ir kitu ūstu kas sąvaitę ira iszleidžiami tukstancziai žmonių, jieszkancziu dėl savęs naujos tėvinės ir geresnios buveinės. Keliauja-gi daugiausiai žmonės darbininkai. Jau isz to vien ira galima spręsti, jog jie ne aplankiti svetimas žemes geizdami, nei pažinti svetimus žmones ir ju paproczius, pamatiti neregėtą gamtą traukia į tolimą kelionę; nės kas drįstu tokį darbą dariti turėdamas kisenėje tiek tiktai pinigų, kad gali persikeldinti tiktai per didžmarį, o jau nuvikęs į kitą kampą tūjau turi jieszkoti darbo, kurs suteiktu jam maistą ir buveinę. Matai, kad alkis ir plikis gena tūs žmones į tolimą szvietą. Kūmetu tukstancziai svetimžemiu žmonių apleidžia savo žemę, tulas musu mokintu užkertiniu viru dumoja, jog isz Lietuvos mažai kas tekeliauja svetur pelnitiesi dūną, o jei ir nugirsta, jog iszvažiavęs vienas ar kitas isz tulo kampo, tai gana greitai meta į jį akmenimis sakidamas: tiktai tinginiai tariasi rasę svetur sviestą, pieną, mėsą ir dūną pilnisteje be darbo — o už tai ten ir bėga. Bet gana butu tokiam žmogui pasakiti, jog isz prusiskės Lietuvos kasmets iszsirengia į svetimą szalį ne szimtas vienas ar du, bet iki tukstanczio žmonių; o kartais ir daugiau, ir kad daugibė vargužiu kenczia vargus namėje susispaudę vien tiktai dėl to, kad neturi gana pinigų ant kelionės — ir, regimai, jo sapaliojimas apie tinginistę sukruzstu. Bet ne vien isz Prusu Lietuvos buriais traukia žmonės į Amēriką, eina daugumas ir isz Lietuvos, kurią Maskoliai valdo. Neturiu statistiszku parodu,

kiek irā kamets izš kur izskeliavusiu ģ Amērikā, nēs tokiu pa-
rodu nēkur pas mus nerasi, bet teko man paklausinēti žmoniu,
kurie man ne vienur davē maž daug tikras žinias. Taip antai izš
Suvalku rēdibos, Vilkaviskēs valstijos, Gižu gminos

	patūlaik izšējo ģ	30 žmoniu,
„ „	Senapilēs valstijos, Kvietiszkiu gm. patūlaik izšējo ģ	40 „
„ „	Senapilēs valstijos, Balbieriszkiu gm. patūlaik izšējo ģ	30 „
„ „	Marjampolio valstijos, Preidos gm. patūlaik izšējo ģ	2 „
„ „	Kalvarijos valstijos, Raudeniu gm. patūlaik izšējo ģ	20 „
Vilniaus rēdibos, Traku pav. maž ar daug . . .		100 „
Kaunorēd. Raseiniu valst. nū Vjduklēs ir Nemakszcziu		28 „
„ „ „ „ nū Zigaicziu		13 „
„ „ Panevėžio valstijos nū Vaszku		3 „
„ „ „ „ nū Szeduvos		4 „

Sumetę ģ kruvą gauname visu labu 270 žmoniu.

Tie žmonēs izskeliavo ģ Amērikā nū 1881—1884 m. Asz
czia izšrokavau tiktai nedaug vietu, ir tai jau skaitlius iszeiviu
ira gana nemenkas, o kaip-gi izšveizdētu, jeigu kas galētu su-
rinkti izš visu parakviju rēdibose, Lietuviu apgiventose? Tū-
met pamatitumēme, jog ir izš Maskolijai priderinczios Lietuvos
kasmets izskelĳauja ģ Amērikā gana szaunus buris. Ogi ar prie
iszeiviu nereikia priskaititi ir visus tūs, kurie neapszviesti bu-
dami traukia giliaus ģ Maskolijā ant pelno, arba ir gavę mokslā
ten varo savo amatā ar daktaraudami, ar mokintojaudami, ad-
vokataudami, provizoraudami ir t. t. Aiszku, jog gana didelis
pulkas Lietuvininku blaszkosi po szvietā ir tarnauja svetimiems,
palikdami savo krasztā ir žmones.

Skaititojai „Auszros“ gali priežastį iszeivistēs jau truputį
suprasti, juk daug sikiu buvo sznekama apie vargus Lietuviu
— kaipo tautos ir kaipo žmoniu pelnininku. Priespudis — kas
to nežino — irā gana skaudus: ar eisi ģ vaisczių ar ģ moksla-
vietę, ar nutrēsi ģ sudā ar ģ palicijos butā — ant kožno žing-
snio rasi svetimus žmones, atsiųstus tarsitais vienu vienai dėl
to, idant jie skriaustu žmones ir mokintu jūs visokiu piktibiu
pradedant nū girtistēs, pereinant per paperkamumą, o baigiant
ant apvogimo turto, szlovēs ir laisvēs. Kas nežino, kad teisibę
rasti jau nebēra galima; taipo-gi paproczius senoviszkus ardo
naujos nūmonēs, atnesztos izš svetur: czia nurodau tiktai ant
vieno daigto. Lietuvoje patūlaik valdē žemę perdētinis giminēs —

tėvas; tėvui mirus į jo vietą pastodavo ar viresnis ar jaunasis sunus. Tiesa pripažįsta žemę priderint visai giminei podraug — nūmonė labai graži ir butu gerai, jeigu ji taptu pritaikinama givenime iszmintingai. Bet czia toli atsilieka iszmintis. Norint tiesa pripažįsta reikalingumą valditi žemę visai giminei podraug, vienok isz tiesu žemė ira paskaidoma į sklipus, kartais taip mažus, jog žmogus su paczia ir vaikais nebegali netiktai iszmokėti antkrautus jam viresnibinius mokesčius, bet ir iszlaikiti savo givastį ir givastį naminiu givūliu, jau ir taip sumenkėjusiu musamiame kampe ir nusiveislinusiu. Taigi žemės trupėjimas į skutgalius varo daugį į ubagistę: žemininkas pardūda savo turta ir tampa samdininku ar grintelninku ar vėl kumecziu . . . Jeigu jau pristoksta žmogus dūnos, tai apie jo doriszką ir dvasiszką užauginimą nėra ko nei sznėkėti. Nevienas mašto, jog gana, kad vaikas iszmoksta poterius žodis į žodį atkalbėti, prieina spavėdėn — o jei jau ir maldu knigą sugraibo paskaititi, tai jau gana ira mokintas ir protingas. O viresnibės szvietiszka ir bažnitiszka mažai apie dvasiszką iszlankstimą žmoniu proto rupinasi . . . Apgauti apgavikai! Kieno darbas ira pamatūtas ant teisibės, tas neprivalo bijoti jeigu didmena žmoniu ims suprasti tą teisibę . . . Bet czia, regimai, teisibė tėra tiktai ant lupu tu, kurie apgina anas, bet ne givenimo dugne . . . Taigi ar divai, jeigu stoka laisvės, atmetimas musojo žmogaus ir jo paties kraszte nū rėdos, stoka dūnos ir uždarbavimo ant dirbtuviu, kuriu musu kampe mažai tėra, o ir tai nelietuviszkose rankose, stoka reikalingo apszvietimo, stoka atvangumo, o doriszkas ir dvasiszkas priespudis; jeigu tai vis, sakau, sujūdina musu isz prigimimo nemitrą žmogų, taip kad jis nemigos perimtas nū įsirupinimo pasibaudžia keliauti į svetimą kampa, apie kurį norint neturi nūmonės, bet jau ira girdėjęs garsą isz ten einanti. Toks tai žmogus surinkęs savo baldus, sulasęs paskutinį skatiką, kiutina į szvietą ar vienas pats — kas retai atsitinka — ar tankiausiai „susidėjęs“ su židu, t. e. židą apmokėdamas už tai, kad jis parodis kelią per rubežių ir per svetimus krasztus, iki ant galo nukeliauja į vietą, kur pradeda naują givenimą naujose ir nepaprastose įtartise . . .

Isz žmoniszkosios pusės žiurint į klausimą iszeivistės, kas-gi galėtu sterežitiesi, jog tai ira geras atsitikimas. Iszeivis pasigelba nū daugibės kancziu. Jis ir svetur dirba, dirba dau-

giaus ne kad namėje, bet ten ir jo darbas geriaus apsimoka, ir įtartis politikiszkos, draugijiszkos ira kitokios; ten ir laisvės daugiaus, ten ir mokslavietė kožnam atvira . . . . Bet pažiūrėjęs kaipo tautininkas kiekvienas graudžiai apsiverks matidamas, jog į svetimą krasztą plusta tiek darbinės spėkos, tiek jau iszauklėtu ir iszliuliūtu žmoniu; o ar vienas iszsinesza ir žiupsnelį piningu?! Žmonės, kurie nesibijo nei nežinomų ojumu, nei nepažįstamu kampu ir žmonių, regimai turi daug drąsos, ira iszsitikėję savo pajėgomis, ira rūsznus ir stropus darbininkai, ir gana turi nūmonės; taigi isz tėvinės iszkeliauja germeną . . . atlikusieji giventojai pasinėrę snudume gali toliaus tęsti savo pussnudi givėnimą ir nesirupinti nei apie savo gimnės ir tautos veikalus . . . Nebelikus drąsiuju, nūmoningėsniuju, darbszcziuju, o tankiai ir sveikesniuju spėku — sunkus tėvinei givėnimas. Gerai, jeigu iszeiviai susimeta į vieną daigtą, ir sutupę į vieną lizdą, iszlaiko savo kalbą, paproczius ir mena reikalus tėvinės ir broliu . . . Bet tiktai neseniai Lietuviai ėmė rankiotiesi į vieną vietą. Sziandien daugis keliauja pas savo gimines ar pažįstamus į Szinando (Pensilvanijoje), Czikagę, Springfildą; Bostone, Baltimorėje, Naujame Jorke ir Bruklaine — ligiai kaip Anglijos mēstūse Litse ir Manczestere Lietuviai susitaisė savo burelius. Daugumas kruvoje givėndamas negalės nēkūmet nutausti — o praturēs ir prasiakinēs gali ir tėvinei daug gero atneszti; bet povienam givėndamas musu žmogus ira sugaiszēs, nēs kas nežino jo silpnibę: besitrinio-damas apie kitus jis greitai savo įpatibes pameta, o priima svetimas papūszalo plunksnas. Gallu, kad taip ira, bet taip ira.

Pasznekėjęs apie iszeivistę, apie jos gėrį ir pikti, ir apie reikalingumą, kad iszeiviai susimestu į daigtą ir padaritu svetur grinai lietuviszkus naujokinus, kurie paskui galētu įsitaisiti ir agenturas dėl atsigabenimo vientaucziu, ketancziu apreleisti savo krasztą, asz norint trumpą žinutę padūsiu apie priezastį ir atsitikimus savo kelionės į „naują szvietą“ pasitikėdamas, jog tuli daigtai bus nevienam akivi žinoti ir dūs vienur ar kitur reikalingą pamojimą.

Czia ne vieta pasakoti, dėl ko Prusijos viresnibė 13 d. kovo m. szįmet liepė, kad asz, padonas Maskolijos, važiūcziau laukan isz Prusijos. Kur man tūmet reikėjo dėtiesi? Isz Maskolijos, dėl to, kad nebegalėjau tūmi tarpu nēko dėl tėvinės padariti, o turėjau jau tekti į ju rankas, buvau pasitraukęs; nobelengvu

man bebuvo ten grįžti. Važiūti į Austriją ar Švicariją ar Pranciją buvo nevert — nės ten uždarbio nėra ir nėra galima misti. Mislįjau jau apie Amėriką antrašik savo gyvenime: matai, givendamas Genėvoje 1883 m. jau buvau pasirengęs į Czilį važiūti, bet reikalai „Auszros“ tūkart manę suturėjo; dabar-gi truputį norint „Auszrą“ parėmęs vėl turėjau dumoti apie aną tolimą kelionę. Bet tūmi tarpu Maskoliu laikraszcziai labai buvo įnikę rasziti apie Lietuvius, o ne vienur juk girdėjosi ir meilingas žodelis, kurs ne vienam Lietuviui iszrodė prisidėšęs prie palengvinimo ano mums antkrauto dvasiszko jungo . . . Prie to dar prisidėjo mano naminiai reikalai, kurie temptinai manę tempė į Maskoliją. Nuvažiavau. Atlikęs naminius reikalus aplankiau daug tikru Lietuvininku ir — važiavau į Varszuvą norėdamas nugirsti gerą žodelį nū viresnibiniu Maskolijos žmoniū. Bet ten nėko daugiaus gero negavau žinoti. Czia tai jau man buvo gana aiszku, jog Maskolijoje giventi po to, kaip pats „Auszrą“ leidžiau per rubežių, nėra galima, jeigu asz branginu savo laisvę ir . . . givastį. Taigi ilgai nebelaukęs nėszinausi isz Lietuvos laukan, dabar jau ketindamas be gaiszties keliauti į Suvienitas Valstijas Amėrikoje, kur tikiūsi givensęs ilgoką laiką ir galėšęs tėvinei nors pats taip toli budamas tarnauti ir turtu ir rasztu, lig ateis dėl manęs laimingesnė gadinė . . . Keliavau isz tėvinės vienu vienas su suspausta szirdimi, ir tikėjausi taip visą kelionę vienistėje, tarp svetimtaucziu, atlikti turėšęs. Bet ne taip atsitiko. Isz Klaipėdos per Įsrutę važiavau gelžiniu keliu į Berliną; czia atkeliavęs jau pamacziau vieną-kitą Lietuvį, keliaujant taipo-gi į tolimą szvietą, ten ligiai buvo ir keliatas smailabarzdžiu židpalaikiu. Nebenūbodu buvo man keliauti į Amburką, Berline mus visus iszeivius sukimszo į vieną vagoną — buvo troszku, ir skundėmėsi viresnibei už tokį atluszų pasielgimą jos tarnu, bet gero žodžio nenugirdome. Taip tai į Amburką atvikome apie pusę dvlilkto naktije 27 d. gegužės m. Czia palicija priteikė žmogelį musu pulkeliui, kurs laikėsi kruvoje; tas mus nuvedė į „gaspadą mēsto Liubekos“, kur tą patį vakarą nusipirkome kortutes ant laivo „Polinēzija“ už 80 mark. Po to gavome nakvinę „Zuko iszeiviu namūse“; czia ant rito liepė mums 14 m. mokėti už sudinus, reikalingus ant laivo, ir už vinus ir degtines, kurios ant laivo nėra reikalingos ir kuriu musu gaspadininkai nei įdūti mums nenorėjo tardamiesi,

jog mes nebežinome, už ką piningus norint prispirtinai mokėję . . . . . Atėjo daktaras, perveizdėjo visus czia susirinkusius keleivius, ir radęs sveikais prispaudė savo sakilį ant laivakortės. Po pietu įtupe į valtį plaukėmė prie garlaivio „Polinēzija“. Keleivių buvo didelis buris, kaip paskui nugirdau į 900. Mes Lietuviai — 4 virai — laikėmėsi drauge, ir įszokę į garlaivį ir parodę palicėnams savo maskoliszkus rasztus apsirinkome daigte gaspadą. Visiems keleiviams įsėdus musų garlavis kelissik sukaukė ir ėmė eiti. Ziurovai balsiai nū musu atsisveikino, musu-gi sąkeliauninkai atsiliėpė ir skepetėlėmis szvitravo ne vienas verkszlandamas ir dusaudamas. Neužilgu iszplaukėme isz Amburko ūsto ir įstojome į platumą upės Elbos. Musu sąkeliauninkai tripiniavo neramus ant lubu (dėnio), kilėjo kepures ar bluzgino ant vėjo skepetėles, sutikę kokį laivą einant į Amburką. Ir mano szirdis buvo graudi, bet ne nū giventoju Amburko įinai atsisveikino, o nū mīlimos Lietuvos ir jos giventoju . . . Elbos krasztai kas karts toliaus traukėsi nū musu garlaivio, saulutė jau leidėsi, besimatė ant kraszto tulas vienstovis medelis ar namelis; bevakarojant vėjelis kilo. Keleiviai ilgai gulti neėjo. Vieni buvo susikumurniję, o kiti gana linksmus — aiszku, kad ne visiems buvo sunku atsisveikinti nū Auropos. Jau buvo dvilikta pro szalį, kad rengėmėsi eiti gulti į tarplubį, kur buvome visi susprausti gana angsztai. Bet garlavis, mėtomas bangu, gana dikcziai siubavo, ne lengvu buvo nepratusiems nustovėti, einant reikėjo kabinėtiesi į rasztus ar į lovas; tiems, kurie norėjo jūkus dariti, nepasisėkė, nės pagriuvę gerokai paridėjo į palovius. Ilgai kas negalėjo įmigti, nės galva ėmė kvaisti ir sopėti. Ritą jau saulei pakilus kraszto nėkur nebematėme, nės jau buvome pravažiavę Elgolando salą ir plaukėme Žiemmariu. Galva norint svaigo, vienok mes Lietuviai stebėjomėsi į keleivius, kurie buvo pasiskirstę į bendriszkus burelis, ir vaikszcziodami isz vieno galo garlaivio į kitą žiurėjome į verdus ir klausėmėsi kalbu. Tokiu budu suradome gana daug Lietuvių: vieni buvę jauni, kiti pusamžiai žmonės, vieni vienstipiai, o kiti pacziūti ir vaikūti. Suėjome į pažintį. Su viriszkiaais besznekant moters ėmė bėgti į tarplubį — nės galvos sukosi ir szirdis piko. Nugirdau, jog daugis už vien laivakortės užmokėjo 100 m., kiti-gi 112 m., o tai per priežastį židu anu „vadovu“, kurie susitarę su gaspadininkais apiplėszė musąjį žmogų, nesuprantantį vokiszkos sznekos — židai-gi lai-

mėjo, nēs uz Lietuviu piningus važiavo per didžmarį ir szvai-
pėsi isz Lietuviu aklibės. O jog Lietuviai gana ira akli, pa-
rodis ir szis nūtikis, į kurio teisibę netikēcziau, jeigu dabar pats
savo akimis jį nematicziau. Szit J. A. isz Preidu gminos,
Marjampolio valstijos, eina „susidėjęs“ su židpalaikiu Abejomke,
bėgancziu nū kariaunos į Piladelpiją. Susidėjęs, pasakiau, jeigu
galima sznekėti apie susidėjimą ten, kur židas neturi nei ska-
tiko ant kelio, o musasis, gana jaunas vaikinas, 125 rublius;
Lietuvis negana kad apmokėjo kelionę žido, bet dar ir likusiū-
sius piningus pasidėjo žido kieszėnėje . . . . Kad mes ėmėme
vaikiną nekinti už tai ir sakiti, kad jo turtas gali pražuti, kaip
veik židas atsistos ant žemės, szis atsakė ėsas atsidavęs ant
Dievo valės; kaip, girdi, Dievas dūs, taip ir bus. Ir gėdijosi
tas vaikinas atgauti nū žido piningus; o židas, suprantamas tai
daigtas, musujui gerinosi ir jį visaip kaip glostinėjo; musu-gi
žnogus glostomas tariasi ėsas ponu — nesizino to, kad židas
jį glosto, iki iszgauna isz jo pastarąjį skatiką; o kad jis nu-
važiūs į Naują Jorką — ten jau bus jis ponu, norint su sve-
timu turtu, o musasis pamokintas vipsos, kaip gelželę radęs. —
Priezastis keliavimo į Amėriką mano šakeliauninku buvo įvairios:
Jaunieji norėjo pasigelbėti nū kariaunos ir sakė, kad naujasis
rėdas, kur kiekvienas turi eiti į kariauną, ėsas visai neteisingas;
tiktai tie teturį atlikti tą musu žmoniu neapkencziamą darbą,
kurie žemes valdo; kam-gi reikia varginti tą bežemininką ir
beturtį žmogų?! matai, sako, kad lenkmetis atneszė mums ir
tą piktibę . . . Taip sznekėjo tie jaunikaicziai. Kiti-gi ėjo į
szvietą dėl to, kad namėje nepelnė gana dūnos, o turėjo dide-
lius mokesczius mokėti, tikėdamiesi, jog ras truputį geresnią
žemę ir vairesnį rėdą; vėl kiti sakėsi davę didokus vekselius,
o skolitojui laiku skolą negalį grąžinti; taigi einą, kad svetur
užpelnitu anūs paskolitus piningus. Naminiai, matai, vargai
liepia visiems kasinėti pakauszį. — Tūmi tarpu atėjo pavakarė:
jau moteru ne viena ėmė riaugėti, vėmti, girdėjosi czia ir ten ste-
nėjimas ir vaitojimas. Mes-gi, kurie dar szliužinėjome pakrasz-
cziais, davinėjome ligoniams „marės laszus“ gerti ir kitą ne-
szėme paglobą. Ant rito moteres iszvedėme ant tiro oro, idant
atsigautu, bet jos negerėjo . . . . Į treczią dieną kelionės kal-
neliai Anglijos ėmė kaiszioti galvas per ligmalę vandens. Kad
artin privažiavome, regėjome visą krasztą Anglijos, baltūjantį
nū kreidos. Nū pusės Prancijos tesimatė vienur-kitur boksztai,

daugiau nēko. Pro szalį Anglijos važiujant visi lignoniai tar-sitais pagerėjo. Ant galo įstojome į Atlantinį didžmarį. Czia jau viskas atsimainė. Naktį paputė gana smarkus vėjas, vilnis kilo labai augsztai, garlaisvis ir mētėsi ir siubavo į visas puses. Į ketvirtą dieną kelionės vėtra padidėjo. Moters, kurios nū pat pra-džios marinės kelionės pasirodė ēsanczios silpnesnios už virisz-kius, dabar jau galvu nebegalėjo atkelti nū pagalvio, bet jau daugis ir viriszkuju atgulė į patalą, vemstėsi ir vaitojo. Mes-gi sveikieji, norint apsvaigę nū supimo, iszėjome ant lubu. Baisu czia buvo žiurėti. Vilnis taip ējo augsztai, ir laivas taip siu-bavo į szalis, jog liaukos uždamos szokinėjo ant lubu ir žiu-rovus apipilstė suriai ugiu vandenimi. O prie to visi iszbliszkę ke-leiviai nustovėti negalėjo: pasvirstant garlaiviui į vieną pusę, visi tie, kurie negavo kur norint įsikabinti, supūlė ant pasvirusio kranto, lig ēmė visi mokintiesi stovėti ant svirūjanczio laivo, matidami matrozus atlaikant savo ligsvarumą tūmi, kad jie per-sikreipia į kitą pusę ne kad svįra laivas. Audra netilo nei į penktą dieną kelionės. Naktį nēkas negalėjo gulėti, nēs lovose visi riedėjo tai į vieną pusę tai į kitą, o daigtai kraicziojo į visas laivo kertes, dideliai tarszkėdami. Langelius laikiti ati-darus taipo-gi nebuvo galima, kadaigi liaukos visus apipurksztė, kurie prie langeliu gulėjo; nū to oras buvo smarkiai troszkus ir pelėsūtas. Apie valgimą nēk's per dienas vėtros nebemislijo — visu skilviai buvo kaip užakę. Vėmalai vemiancziuju — tai tisi ir draiki, žaliai geltona buza. Tiktai labai retas, kurs teisz-liko nepalengvinęs savo viduriu . . . Į szesztą dieną kelionės vėtra ēmė liautiesi, vėjas nebemētė laivą taip smarkiai į szalis, lignoniai ēmė gautiesi ir vaiksztinėti. Moteriszkosios į asztuntą dieną kelionės ēmė vaiksztinėti: raudonosios visai nubalo, o baltosios nugelto kaip vazskas. Ne vienas musu Lietuviu piko ant savęs už tai, kad buvo iszkeliavę isz namu: geriaus sken-dėti vargūse, girdi, ne kad kentėti taip ilgai tą biauribę — ma-rės ligą.

(Toliaus bus.)

Garbstimas Lietuvio.

Su Diev', mano szalis numilėta!

Su Diev', liudnoji Lietuva!

Tu szilandien esi tiek nuvarginta,
Kad tavo buvimas žuva.

Tai mes tavo vieszpatistę žudom',
Kad esi musu pamirszta,

Tai mes tavę, tėvinē, apleidžiam',
Kad esi musu nēkinta.

Dėl to su Diev', Lietuva brangioji!
Ko dėl tu sakaisi, žusi?
Jau szim' laike, tu szalie gimtoji,
Manę siratą paliksi.

Ir tėvine but' atsisakisi,
Jau szitaip labai greitai stos:
Mus siratas verkiancziais paliksi,
Kaip mokslakalbius iszkavos,

Dar tariu: Su Diev', sena Lietuva!
Ka-gi asz veiksiu be tavę?
Te-gul' ir mano dienos pražuva,
Nēs tad' nereik' ir manęs.

Ar nematot, musu kalba žusta,
Kuri Lietuvą palaiko;
Drauge su kalba tėvinē niksta,
Kad Lietuviai per nēk' laiko.

Oszk. 26. spal. 83.

V. V.

Isz Lietuvos.

Isz *Kauno* rėdibos o *Aukmergės* pavieczio mums taip raszo: — Žiurint į musu szalį daug blogo ir skurdaus, o mažai ko gero Lietuvos dalikūse tegalima regėti. Pas mus pagal žodžius bajoru „kužden szlaketny człowiek mōwi po polskiemu, kłopi užuwają kłopskej pohanskej mowy.“ Dvarai, akalicijos ir mēsteliai ira kaip vėžio liga žmogaus kune, jie iszėda musu kalbą, o nelaimė! kartu su jaja ir musu puikius senoliu paporczius. O szlektos pas mus apszčiai: kas kalnelis tai dvarelis, akalicijose-gi givenancziu bajoru tuloje parakvijoje ant pusės, už tai ir galima ira numaniti, kokias blėdis daro — kaip panėkinta ir pažeminta musu kalba. O vis kaskarts eina blogin. Atsižvelgę į praėjusius metus XIX amžiaus regime, jog tulas isz didžiūmenės Žemaicziu ir mažesniuju ponu szelpė musu kalbą, neretas mokė savo vaikus žemaitiszka. ir dabar daugis isz Žemaicziu jaunūmenės Petrapilėje ir Maksvoje mąsto apie pakėlimą musu nikstanczius kalbos. Tai girdėdami musu kraszto ponai sako, jog atsirado „žmudzka sekta“ ir „žmudzki separatyzm“.

Koks ponas, toks ir kromas: taip ponams nēkinant musu kalbą ir nenorint bent reikale kalbėti lietuviszkai, iszmoksta nēkinti ir ju szejmina. Pasakojo man, ir tai tikra teisibė, ne iszmislai, kad tokiamė tai dvarėlije tarp szejminos ēsas vienas atėjunas, kurs visai nemokas lenkiszka kalbėti; dēl to jį iszjūkdama szejmina dažnai sakanti: „w ty tu leezesz jak szydła do wuorka ze swuojem prancuzkim jazykem“. Pasakojo man p. P., kad Žeimės parakvijoje szejmina dvarūse bevelijanti negauti kartelės kalėdojant kuningui ir buti iszbarta už nemokėjimą poteriū, ne kaip prisi-pazīnti, kad lietuviszkai poterius mokanti. — Taip tai dedasi dvarūse, o-gi akalicijose tarp szlektos, kurios daugumas nemoka nei skaititi, dar prascziaus eina: jaunimas giriasi isz to, kad nei žodelio nemokas lietuviszkai — tai visudidžiausia garbė — nės matai viena kalba teparodo ju szlektibę, o nei turtu nei nū-mone neprasikisza pro valsczionis. Užpikitung dide-liai tulą isz ju, jei prakalbintum lietuviszkai.*) O dar pradžioje szio amžiaus visa szio kraszto szlekta akalicijose tebekalbėjo lietuviszkai: giveno surukusiose grincziose, dėvėjo savo dirbtu drabužiu, avėjo vizomis ir naginėmis, alų ir midų gērė, prakaitą brauk-dami užsidirbdavo dūną ir buvo pertekę; bet pliuszkistė ir iszlepimas pražudė musu bajorus: „bajoras ant daržo ligus vadui“, sako patarlė. Pasiyorėjo varlė suligti su jaucziu: ponas len-kiszka kalba ir rėdosi, tai daro ir bajorėlis; ponas patsai darbo nedirba, tai padarė ir tulas bajorėlis: iszdavė jį randą ant pusės savo valaką, o pats rankas susikietęs nēko nedirba. Bet ponas pabaigė 5 kliasas Kėdainiūse, o bajorėlis nemoka skaititi, pono pro-tas turi platesnį pažvilgį ir platesnias žinias, o pas bajorėlį taip nėra. Isz to iszlepimas ir visi jo vai-

---

*) Apie Pernaravą ir Eiriogalą kad asz keliaudamas kur bajorą užkalbindavau lietuviszkai, man piktai atsakidavo lenkiszka, ir isz pasiėlgimo galima buvo matiti, jog bajoras gė-disi sznekėti lietuviszkai ir nēkina tą, kas taip szneka. Ir tai pacziame Lietuvos vidurije!!
J. Szl.

siai: isztvirkimas dvasios, kuniszkumas, palaida, dar-gi isz dalies girtūklisťe. Matai, ant nelaimės musu akalacijų pasergėjo židelis, kad iszlepusį bajorėlį ira lengvu už nosies vadžioti; priviso akalacijos ju kaip tarakanu: szitai netolimais ira akalacija, kurioje givena 14 giminiu židu; o nėko jie nedarba, tiktai laiko degtinę, barankėles, cukrines, popėrosus ir t. t. ir mokina szejimną ir vaikus vagiszauti: vaikai vagia kiauszinius ir maino ant cukriniu; szejimina vagia grudus ir t. t.; žodžiu sakant: szejimina nū ukininku, vaikai nū tėvu, tėvai nū vaiku vagiszauja. Žido troba ira atidara subėgant visokioms srutomis. Bet kas už vis blogesnio, kad tuloje vietoje savo kalbą isz maldu iszvarė: Žeimiūse, Kėdainiūse, Bukonise, Jonavoje ir t. t. įvesta bažniczioje lenkiszka kalba. Isz to paeina — gali kas nenorės tam tikėti — nežinė, kas atpirko žmogų, kiek ira Dievo žmogiszciu (asabu), kiek sakramentu, ir ar turi duszią žmogus. *J. Mažulis.*

Paskilbo *Kauno* rėdiboje, jog iszvarisę dalį mokintiniu, kuriu tėvai ira valsezionais, isz gimnaziju. Tai jau visai užmusztu musu krasztą toks darbas. Sziantdien valsezionai isz paskutinės kasasi, kad tiktai savo vaikams suteikti apszvaista, o czia, matai, sako, kad visai duris užrakinę į mokslavietę. Dėl ko taip keta dariti? Regimai jau netinka, kad apszviestuLietuvaicziu pilnMaskolijoje, piln seminarijoje, ir tarp ukininku jau daugiur atsirado szviesus virai. Ar-gi jau galima ira žmogų suturėti nū mokslo, norint mokslas taip ira reikalingas ir taip dar mažai pas mus paplitęs? Atitraukiant varžu žmogelį nū mokslo ira vis tiek, kaip kad jam užkabinti ant kaklo jungą vergistės. Gana jau ir taip mes daug kentėjome nū židu, cigonu ir kitu apgaudinėtoju vien isz priežasties savo nemokslo ir tamsumo. Neleista mums laikiti laikraszczius ir spauzdinti lietuviszkas knigas, jau dvideszimt metu neszame dvasiszka priespudį — o czia vėl girdime, kad nori mums riksztė naują smugį drožti: nebebusę galima mokintiesi nei svetimūse mokslo namūse. Kokie tai laikai? Ko jau nematėme, ir ko dar nepamatisime?! *J. S. Kūksztis.*

Szidlavos parapijoje (Raseiniu pavietije) žmonės tapę praėjusioje vasaroje per keturis mėnesius viduriu liga varginti. Jaunas kunigas J. Czerk., szvėžiai j. m. Kauno viskupo atsiustas, beveik kas mielą dieną prie ligonių važinėjosi, šav nei jokio atilsio nesivelidamas. Gražus tai paveikslas. Vienok dar gražesnis butu pavizdis kunigams, kad ir už dvasiszką giministės atgijimą musu žmoneliu pasirupintu... *A. parap.*

Raseiniai. Apiegardeje ir meste atsitiko vagistės mažne kožną naktį. Isz klėties kromo p. Ivonaiczio iszritino tris baczkas silkiu; per tai buvo czia iszkados ant 75 rubliu. Pas p. Paplavskėnę meste iszvogė isz klėties patalus. Meste taip jau pavogė neseniai porą arkliu, kuriūs nū vagiu, užmokėję jiems 40 rubliu, atsiėmė, su tūmi vienok iszsiderėjimu, kad ju neiszdūs. Jegut vienok anūs valdžiai iszdūtu, tai jie kerszis uždegimu givenimo arkliu atradiko. Per tai nesako nėkam vardo vagiu, gerai žinomu, bijodami kerszto. Kasakauczizno p. Ulmerio (Volmerio) pavogė 4 arklius, isz kuriu vieną tik atrado paimtą. Panaktiniai židai daboja visur meste prie duriu pristoję, ima už tai nū giventoju didelius piningus, o vagistės vis pildosi. Ar ne panaktiniai sargai užminga bedabodami, ar patis drauge vagia? *Vėv.*

Isz *Panevėžio* pavieczio. Neskaitęs visos „Auszros“ nežinau, ar girdėjote szioki atsitikimą Lietuvoje. Surviliszkiu parapijoje sėjos m. ant lauko apsėto rugiais pasirodė Dievo motina piemeniukams, kuri jiems liepusi bėgti atvadinti savo mamams. Dabar visi apsakinėjo, kad ją matę. Į tūs Vilkus, sodą, kur buk D. m. pasirodžiusi, per visą vasarą važiavo svėtas, nugulė lauką, dieną, naktį be paliovos stovėjo; numinė javus ir pievas ir sodos giventojai turėjo pirm laiko nupiauti apie tą vietą rugius, kad bent paszarui galėtu pasinaudoti. Isz Datnavos atvažiavo kunigai persznekėti, kad bent važiūtu namon, kad negaisztu tokiam brangiam laike, jeigu, girdi, isz tikro jovijsi czia stebuklas, tai ta vieta nepaliks nepagūdota. Žmonės klausė, bet nė vienas nesijudino isz vietos; kunigams nėko neveikus atvažiavo žandarmai; tie jau

ne žodžiais bet kumstėmis taikėsi perkalbėti: stumdė žmones, plakė arklius, paėmę už vadzių važiavo . . . Stengtiasi nė vienas nesistengė, bet paleistas vėl grįžo į tą pacią vietą. — Taip ir nesiskirstė; vieni meldėsi, kiti klausė apie stebuklingą apsireiszkimą D. m. Girszvaldoje (Prusu Lietuvoje), kiti sėdėdami ant maiszu valgė piragus ir kumpius, o visi laukė, bene dar siki rodisis', kiek vienas norėjo savo akimis pamatiti dangaus giventoją. O bent vieną siki ir sulaukė. Vieną ritmetį ką tik tekant saulei vidurije pristojusiu vežimu suszuko moteriszškės balsas: Klaupkitėsi, antai Dievo motina nusileido! Visi pakėlę galvas į dangų sužiuro į tą pusę, isz kur balsas paėjo. Moteriszškė buvusi tū kartu Vilkūse man pasakojo, kad pakėlusi galvą žmogistės paveikslą nematė; tik tai matė ne toli savęs gražų žalią debesiuką, žal, žal girdi ir iszniko. Apspito svėtas vežimą, kurs pirmiausiai pamatęs liepė klauptiesi, ten motina su dukterimi pasakojó, kad paskutinė pirmiaus pamačiusi, pasakiusi motinai, taigi ir abidvi macziusi trumpą valandėlę ant oro moteriszškę su karuna neiszpasakitinoje grožibėje. Abidvi apsakinėja verkdamos. — Rudenį szaltam litingam orui stojus, pa ilgėjus naktims, svėto Vilkūse pamožo; vietoje pirmojo apsireiszkimo svėtas iszskabino dūbė, kiekvienas dėl atminimo geidė parsivežti nū stebuklingos vietos žemiu saują, dabar ėsanti pastatita ant anos vietos koplicziukė. — Mes taigi taip ėsame isztroszkę dangiszku vaidinimu, kad dėl mažiausiu atsitikimu tikime jūs tapusius, arba per nevalę norime partraukti ant žemės; tū tarpu užsimirsztame ir apie savo giminės ir kalbos svarbiausius reikalus. Kada pabusi, Lietuva!?

Szēnbergo, Pakurszėje, metturgis szį rudenį praleistas isz daugel guberniju tapė aplankitas. Gudai ir židai buvo isz gilios Rusijos arkliu keliatą atsi-varę, bet tai nėkas priesz vieno Lietuvinko arkli, už kurį 1200 rubliu praszė. Szeip arkliai ir galvijai buvo pigus. Butu gerai, kad ant tokiu metturgiu monu butukus isitaisitu; žmonės to labai iszsiilgę. —

Buvo ten ir koks Vokietis su savo cirkumi įsirađęs; vienok kaip žmonės viduje to negavo matiti, ką lauke buvo pasimoliavojęs, ėmę ir sudraskė jo szėtrą, o paciam dar gerai nugarą iszpilė. Tris Latvius sugriebę nuvedė į dvarą, kur prasudijo po 30 rubliu tam Vokiečiui užmokėti. — Suprantama, jog atsirado ir ilgapirszečiu židu. Tokiam isz vieno Latvio delmono szimtrublinį betraukiant, szisai jį suziūpęs taip kailį iszpilė, kad vos givas beliko. *Starka.*

Svilūse arti Josvainiu, Kauno pavietije, slapta prie vieszkelio, kursai eina nū Eiriogalos į Kėdainius buvo įtaisitas bravaras (degtuvė) dėl arėlkos varimo, kurią židas pridavinėjo aplinkinėms karcziamoms jau per kelis metus. Turėjo jis įtaisitus visokius degtuvinius įrankius po žeme sklepūse, dumai ne labai isz ten ruko, buvo rasztas (biliotas) ant arėlkos pardavinėjimo, poras arkliu dėl iszvežimo ten iszdirbtos arėlkos į netolimas karcziamas, vieta dėl kuntrabanto, kursai isz ten ėjo į Prusus ir t. t. Nelaimė davė, kad jis susipiko su vienu židu, kuriam degtinę davinėjo. Szisai per kersztą valdžiai apskundė paslaptinį degtuvininką (bravarninką). Buvo vienok kitas židas, kursai jam praneszė, kad jau valdžiai žinė apie jį dūta. Subruzdęs kiek suspėdamas savo įrankius susikrovęs į netolimą girę nusigabeno. Akczjžininkas atlėkęs daugiaus nėko nerado kaip tik gruzdanczią degėsu kruvą. Paklausęs, kas czia nudegė, gavo atsaką, kad kažin' koks palaikis tvartas (staldas), kurį kas pro szalį važiūdamas su pipke užkratė. Židas pas vieną girės sargą givendamas varė savo degtuvę per metus, iki kol ir isz ten akczjžininkai neiszgandino, vienok gaute nesugavo. Tur' buti židas su savo įtaisais labai toli iszruko, nėra negauna jau jo visai pamatiti. Gailu (?) mums jo; jam czion ėsant buvo pigesnė arelka! *Vėv.*

Vilniaus paszaliije, kaip girdėtiesi, dar liki szioliai mokslo apszvaista menkai kur ira siekusi szejp jau žmoneliu, nės Lietuviai to kraszto savo senucziu prosenucziu kalbą ne labai mili: jie mozuriszką per grazesnę ir geresnę laiko už savo lietuviszką kalbą. Jeigu kur prisieina aniems župonus*)

*) Župonas, rubas isz gelumbės.

įgauti ir kiek tiek lenkiskai cziauszkėti pramokti, tūjaus su savo broliais Lietuviais, nemokancziais lenkiskai sznekėti, nenori nei susitikti, kad nepadaritu jiems gėdos prakalbėdami lietuvizskai. Szitame kraszte, kaip girdėtiesi isz burnos pacziu žmoniu daugiaus kunigai sėdi nemokėdami lietuvizskos kalbos, už tai ir daugelije lietuvizsku bažnicziu visos giesmės ir pamokslai lenkiskai užvesti; per tai žmonių aiszki tamsa pasirodo ne tiktai dalikūse ju kraszto, bet ir tikėjimo reikalūse, nės kur rasime daugiaus girtibiu, paleistuviscziu, vagiscziu ir kitu nedoribiu ir bauribiu, jeigu ne tose parakvijose, kuriose lietuvizska kalba tapė paminta ar iszvarita? Paklausikime, kaip Lietuviai sulenkūti kalba lenkiskus poterius: vina vaica prekvoncejo (arba vrekvoncego) . . . pilata svietego . . . vietryk vstanie . . . Jam vsziudzi . . . który vyvioł zievi ripskiej iz domu nie voła . . . be ktu be biary . . . etc. Matome sulenkūtu Lietuviu poterius, kuriūs Gudai kunigai užmetė jiems ant sprando. Vienok kur tiktai pasirodo tikras Lietuvininkas kunigas (kuriu jau, Dievui dėkui, nemaža sauželė ira), pradeda anūs mokinti lietuvizskai, su neiszpasakitu džiaugsmu ir noru grįžta prie savo senosios ir gražiosios lietuvizskos kalbos, taip jog nekuriuose vietose Lietuviai patis pradėjo szaipiti visus tūs, kurie dar kabinasī prie mozuriszkosios kolbos, ir visus Lietuvos mozuriszškai sznekanczius vadina Gudais. Ne labai seniai szį metą teko man Vilniuje girdėti nū vieno Lietuvos Grusznio, kad Szvenczioniu paszaliuje dainūja Lietuviai szitokią dainą iszjūkdami savo brolius Lietuvos, mėgstanczius lenkiskai sknekėti:

Bet-gi, bet-gi sunaikinot', — Givi galvas iszgaiszinot';
Nors ne visur ta teisibė, — Bet begal' vos ne mažibė!
Peiktai madai ranka teko' — Jus' ne vienas taip apjeko,
Kad ir szitą nenusūkiat', — Kaip savę jus apsiųkiat'!
Ar nesijūk' tik isz szito, — Kaip jus sekat' buđą kitą?
Ar parėdnij', ar liežuvij', — Nėkinat' jus tik Lietuvj'!
Koliai vilkot' dar milinę, — Tai pažinot' ir tėvinę;
Kaip župoną tik įgijot', — Tart' lietuvizskai jau bijot'!
Kaip jus peikti isz to szono, — Kad taip darėt' dėl župono!
Buk župonas ne dėl musu — Taip galvoj' gal' dedas' jūsu?
Lietuva kaip vieszpatavo, — Visi m'go kalba savo,
Ir karuną kaip nesziojo, — Saviszškai kalbėt' nestojo!
E, jus viszcziai, ne karaliai, — Tiktai gėdą darot' szaliai!
Kaip župonan tik įlindot', — Tai Lietuvj' jau ir mindot'!
Kas neįludnas dėl tėvinės, — Tas nevertas ir rudinės;
Lietuvą kas keikia, ardo, — Gailu ir žmogaus tam vardo!

— Verta butu, kad szitą dainelę iszmoktu ant omenies jauni berneliai ir mergelės ir padainātu ne vienam paklidusiam ir iszsigiminiavusiam Lietuvui.

Vanagas.

Vilniaus rėdiboje pradeda gautiesi musu tėvinė, nės jau nekurie ponai ir didi ponai, szviesus žmonės, ima mokinti savo vaikus lietuviszką kalbą. Tegul' jie buna pavizdžiu visiems ponams Lietuvoje.

Vanagėlis.

Vilnius, sostapolis Lietuvos turis baisiai daug atminimu isz musu praeitinės, nėra su visu prapūlęs dėl musu. Norints ten vieszpataujanti kalba ira lenkiszka ir židiszka, o prie to dar maskoliszka, vienok visi mažne katalikai prisiskaito savę prie Lietuvui. Lenkiszakai kalbantieji katalikai džiaugiasi isz dvasiszko Lietuvos kilimo ir sako, kad lietuviszkoji kalba tai ira kalba ju sentėviu. Publikinėje knyginiczioje buvo labai daug atliekamų knygų dėl pardavimo; kurios tik buvo lietuviszkos ar apie Lietuvą raszitos, tos tapė veikia iszpirktos. Tarp kitu knyginiczia pardavė 20 eksempliuriu žodino lenkiszakai lotiniszakai lietuviszko po 1 rublių labai trumpame laike, norints tas žodinas jezuvito Szirvido turi jau daugiau ne kaip 200 metu. Knygos lenkiszkos raszitos apie Lietuvą Norbuto, Sirokumlės (Kundraiczio), Kirkoro, Kraszevskio, Juceviczės ir kitu ira po knyginiczias labai noringai perkamos ir veik reiks nekurioms knygoms nauju iszdavimu. Katras moka norint kelis žodžius lietuviszkus, tas lenkiszakai kalbėdamas anūs priduria. Atsiranda dar daug isz žemesnio stono kalbancziu lietuviszkai, taip jau kunigų ir bajoru. Liki 1863 m. katedroje per atlaidus szv. Jono kalbami buvo pamokslai lietuviszkai. Kalvinu bažniczioje, prie kurios prigul' 80 lietuviszkai kalbancziu, liki szioliai sakomi ira kas nedėlę pamokslai musu kalboje. Priemėscziūse dar daugiau atsiranda Lietuvininku. *Vilniaus* apiegardės ukininkai szneka maiszitą kalbą lietuviszką su gudiszka ir lenkiszka. Jie sako: „Dai mnie *biski* tabuku“, tai ira: „Dūk man *biszki* taboko“. Ir ne divai, nės nū keliu szimtu metu, o gal' ir nū Gedimino *Vilnius* turėjo savo dalį lietuviszką, gudiszką, lenkiszką. Dabar vienok bene židiszkoji dalis mēsto

ira didžiausia. Židai kabinasi už skvernu praeinantiems žmonėms, kad pas jus ką pirktu. Gal' nėkur nėra tokiu praklentu židu kaip sziczion! Asz nespėdamas atsakinėti ant daugybės ju užklausimu ir bijodamas, kad man drabužių nesudraskitu, klausiu anu: „Ar neturite pirsztutu strėpliu (pintžekių), riebiu lasziniu, utėliniu szuku ir t. t.“ Muzija, publikinė biblijotėka ir arkivas talpinasi rume buvusio universitėto, kur ira ir žvaigzdininkiszka observatorija. Muzijoje galima matiti senus lietuviszkus dievaiczius, pinigų, szarvus ir t. t. Publikinėje knygicizioje ira daugel lietuviszku knygų, nesuvestu dar į rėdą. Maskolizkos knygos talpinasi vienoje griczioje, o lietuviszkos ir lenkiszkos trilikoje gricziu. Jos visos ira apart maskolizsku kaip kratinis be jokio davado. Dūda skaititi tik maskolizskas, prie kitu prieiti ira labai sunku. Arkivoje ira 6 milijonai senų popėriu priklausanczių kŭ daugiaus musu dėjoms. Katedroje szv. Stanislovo guli taip musu numiletas Didisis Lietuvos kunigaiksztis Vitautas kairioje pusėje už altoriaus. Paminėjimas užraszitas lotiniszkai. Ant užraszo virszaus kibo paveikslas garbingo kunigaikszcio, o žemiaus paveikslas motinos szvencziausios, kuri jam kriksztą priėmus padovonojo Vokiecziu cėcorius. Sakė zokrastijonas, kad tame paveiksle tik romos ira atmainitos. Už didžiojo altoriaus rodė mums sklepa mažą su altoriumi, ant kurio stabmeldistės laike amžina ugnis degė, sergėta žiniu. Szale to ira peczius, kur degino mirusiu garbingu žmonių lavonus. Po deszinei pusei katedros ira kopliczia szv. Kazimėro, kilusio isz garsingos Jagėlu giminės, kuri ne tik davė kunigaikszcius Lietuvai, bet ir karalius Lenkams ir Cziakams. Augszt altoriaus guli jo sidabrinis grabas, o isz lauko ant sienos paminėjimai ir žemės ženklai lietuviszki ir lenkiszki. Kopliczios viduje pasieniais stovi 8 karaliai isz Jagėliunu, sidabriniai, dideli, taip dailiai padariti — kaip givi. Visi prieszais eilėje, kiti su ginklais, lig norėdami szios gadinės nuvargintą tėvinę Lietuvą užtarti. Katedroje ira baisiai daug abrozų labai gražios

teplionės. Bažniczia szv. Onos ira gūtiszkos arkitekturos ir tokia graži, kad Napolijonas per prancuzmetį Vilniuje budamas pasakė: „Kad galėcziau, tai tą bažnitėlę ant delnos į Parižių nusineszcziau!“ Griuvesiai musu kunigaiksziu pilies stovi dar ant skardaus kalno prie susibėgimo Nėrio ir Nėrelio. Viena cerkvė cze stov ant vietos, kur buvo kitą sikį dievaiczio Raguczio stabas. Nėra galima czia visaką nė apsakiti, nė aprasziti. Kožna bažniczia, kožna uliczia, kožna vieta mus priveda atsiminti savo garbingos praeitinės. Gražumas vėl nekuriu daliku ir vietu ira toks didis, kad žmogus negalėdamas nū ju akiu atitraukti stov nei užkeiktas. Atleiskite tūmi tarpu, dūkite kvapą atsigauti, ant praeitinės paverkti; rasi bus lengviaus ant szirdies!

Vēversis.

Isz *Vilniaus*. Ne divai, kad tuli poneliai, gavę szioki-toki mokslą valscziaus moksliniczioje kreipia savo pravardes ir neprivalo lietuviszczai kalbėti, nors kitaip dar nemoka: tai akli žmonės, tai svėto izgambiai. Prie to skiriaus priklausu daugumas amatininkeliu, „pisorėliu“ ir ekonomėliu — daugiausiai žmonės be jokios doriszkos pajautos ir mažai ką suprantą apie žmonistę, apie giminę, galiaus apie savo tėvus; pas jūs tas viras, kas tankiaus pasigeria, kas geriaus moka mergas kibėti ir prigaudinėti, galiaus kurs daugiaus moka visokiu nėknėkiu plusti. Taigi sakau, jog nėra ko jiems divitiesi, nės galime rasti žmoniū augsztesniu ir mokėtesniu, kurie dar daugiaus atnesza pikto savo gimtinei . . . tai seni k . . . Retasis isz ju velija gero musu dvasiszkam atgijimui, o beveik kiekvienas priesztarauja ir žmones gundo priesztarauti. — Rodau paveikslą. Viename bažnitkaimije per atlaidas sėd' po misziū keturi kunigai ir pietūja. Vienas isz ju storpilvis gerai įtraukęs pradeda „panie dobrodzieju“ muszdamas su kumsczia į stalą keikti „Auszrą“ ir žmones, kurie nor' pagal jo žodžius, „odżywić pogańską Litwę i przeklęty język“! ipacz keikė vieną musu labdarių p. K. pažadėdamas bažniczioje „Auszrą“ priesz žmones iszkeikti ir pasakiti, jog tą, kurs ją skaitė, nepriims į spavėdnę. — Kitas vėl

senas kunigas isz Dzukijos, važinėjo aplink Senapilę ir szitoje apiegardėje visur girdėjo bažniciose lietuviszkai giestanczius; tai jam labai nepatiko ir grįžęs namon ir iszgirdęs savo parapijoje lenkiszskai giestanczius tarė: „To aź słodko, panie dzieju, jak usłyszalęm tu śpiewających po polsku poniewaź tylko co nie wonitowalęm słysząc koło Maryampola tym baranim językiem śpiewających!“ — Taip tai jie samprotauja ir kitus doribę mokina, taip tai mums padūda paveizdą iszpildimo ketvirto prisakimo vieszpaties Dievo kreipdami savo pravardes ir czididami isz tos kalbos, kurioje pirmą supratimą apie Dievą gavo, kurioje jūs tėvai poterius mokino, isz tos kalbos, su kuria praleido givenimo saldžiausias dienas — jaunas dienas. O tokiu tamstu daug turime; isz nekurios seminarijos iszję ira visi tokiais sunumis Lietuvos... -- Nueik ju kalbos pasiklausiti, o iszgirsi žodzius: „Buk *cnatlivas, szczirai* gailėkiesi už grėkus, givenk su czista *sumnenija*, nekam *szełkto neźiczik*, pilniavok prisakimus Dievo ir bažniczios, o tada turėsi *szczesliwą* givenimą szime svėte ir po smert apturėsi *zoplotą!*“ Girdėdamas tokį kreipimą prigimtos kalbos — to skarbo, kurį jau tiek amžiu Vieszpats savo stipria ranka laikė, piktai ant szirdies tampa ir vos szirdis nesupiksta, nei anam tamstai nū lietuviszko giedojimo. Taigi gerą rasime užmokestį danguje, jeigu seksime tokius kelius ir taip savo tėvus milėsime, kreipdami pravardes ir ticziodamiesi isz tos kalbos, kurią gimdami pažinome...! Rasi Vieszpats lietuviszkai nesupranta, kaip pagal Talmudo žodzius aniolai nei siriszkos, nei kaldėjiszkos tarmės nesupranta, tai velik liaukime lietuviszkai kalbėti, nės duszios iszganimo nepatirsime... Rasi Dievas paklido, liepdamas savo tėvus milėti... Rasi Vieszpats neteisingai pakorojo Kamą — Nojaus (Noako) sunų — kurio vardas iki sziam laikui ira keikimu... Taigi sakau, jeigu Vieszpats neteisis, tai eikime ir mes Kamo keliais — czidikime isz savo tėvu, kaip jie velija... Beveik kiekvienas jaunas ganitojas kitaip samprotauja ir nūszirdžiai geidžia kūmi nors atneszti labo gimtinei

ir broliams; bet jeigu katras ir daro, tai turi slėptiesi nū anu, nės nei piktos szirszės tū įkanda tokį iszmingą žmogų, kaip tai neperseniai skaitėme „Auszroje“ apie aną paveikslėlį Seinų seminarijoje. Bet Dievui buk garbė! Jau Lietuviai ima virszų ant savo iszgamu ir patis kaiminai meiliai atsiszaukia apie musu seną kalbą.

Vanagėlis.

Isz po *Naumėsczió* (Suvalku rėdiboje). Isz tikro ne be reikalo skundziasi nekurie nenorinczių kalbėti saviszcai musu vaikinuku beeinanczių į mokslą (žinoma ne didelį), iszmokusiu cziauszkėti sziek tiek lenkiszcai, jog lietuviszkoje kalboje nėsą atsakanczių žodzių dėl užvadavimo daugelio daigtu ir labiausiai iszreiszkimo paprascziausiu nūmoniu. Ne be reikalo sakau, nės pats jau esu tame persitikrėš; bet norėdamas, kad ir kiti taip-gi persitikrėtu ir neužpuldinėtu ant tu nekaltu *avinėliu*, apsakisiu nors trumpai, ką macziau ir girdeėjau. — Atlaidos dieną jaunas, gana puikiai pasirėdęs, bet dar puikias užsiszukavęs plaukus ir barzdelę vaikinukas, atsiveda dvi merginas taip-gi dailiai pasirėdžiusias, nors namu darbo drabužiais, pamilėti į gaspadą, kuri, reikia primėti, užlaikoma vieno Lietuvininko. Bet kūmi milėti? Czia jis pradeda klausinėti savo merginu: „Na, ką gersita, norita *pivo*? Ale czia *pivas musi svinstvo* . . . ale, *czkort*, czia nėra kur nė atsisėsti, tur' padūti mums *krėslu* . . . hei gospodarzu . . .!“ Taigi matei, skaititojau, kiek tai prireikėjo pasiskoliti musu ar tik ne „Naumėst'ninkėliui (nenužeminus po pliniu!)“ svetimu žodzių, tik pradedant dar „milėti“ savo merginas! Sakitum, vietoje „pivas“ galima buvo pasakiti „alus“, vietoje „musi — tur' buti“, vietoje „krėslu — kėdžiu“, bet ar butu pritikę vartoti tūs paprastus žodžius tam „Naumėst'ninkui“ milint merginas? Bet ir tai dar vis mažmožis: klausik toliaus: ką pasakisi vietoje „svinstvo“, „czkort“? Užvaditum' tūs žodžius lietuviszcai, butu su vis ne szvara (ne padoru), be ju-gi gal' apsieiti tik koks vaikpalaikis, nekūmet toks, kaip sztai musu dailbarzdžiukas. — Ant galo bekvarszinant galvas mokslūse daugumas gale pamirszta „chlopskai“.

Pats vēl macziau, kaip vienas „ponaitis“ užsnekėtas vienos moteriskės lietuviszkai, atsiliepė į stovintį czia-jau (suprantantį lenkiskzakai ir lietuviszkai) virą: „Co ta kobita muvi?“ Matitai, jau nesuprato lietuviszkos kalbos, nors tūjaus man vienas dar visai ne senas žmogus pasigirė atmenęs, kada szitas ponaitis pas savo tėvą kiaules ganė . . . . *Aszaka.*

Isz *Paszeszupio*. Vienas szvarus jaunas vaikas, Lietuvis, baigęs szeszias kliasas gimnazijoje, buvęs kelis metus rasztininkėliu, o dar suvis gero pasivedimo, anom's dienom's padavė praszimą į viriausibę, kad jį priimtu ant pirmutinio laipto urėdistės į kanceliariją vienos paprusinės kamaros; pakol sulaukė atsakimą, praslinko apie dvi nedėli, ir per tą laiką jisai jau dirbinėjo toje kanceliarijoje kaipo rasztininkas, lavinosi ir padėjo visas reikalingas popėras atidirbti kitiems savo vientarniams. Po kiek laiko apturėjo atsakimą isz viriausibės, kad ant perstatimo į kamarinę kanceliariją viriausibė negal' jį tvirtinti ant urėdo, nės jis esąs žemos kilmės, o ne dvarponis (dvorianin). Toks atsakimas viriausibės labai sujūdino jautrų viruką, kurs pabaigęs vidutinius mokslus, o per tai negal' buti urėdininku parubežinės kamaros; ne vienas isz jo pažįstamu ir didei nusistebėjo. Nežinau, man pasirodė tū tarpu, kad ar mes givename pradžioje pusdeviniolikto amžiaus, ar mes iszdigome kaipo gribai po litaus, tiktai koks tas litus, nežinau, ar sausas as szlapias buvo! jei sausas, tai gribai nedigtu, o jei szlapias, tai digo gribai ant sunaudojimo; tegul' sako, ne kožną ir gribą gali valgiti, bet jei musmiris, tai jį tik ir galima sunaudoti kaipo giltinę (nūdą) musėms, o jis ir tada bus naudingas, jei tik mes mokėsime iszrinkti isz jo pelną. Dar truputį seniaus vienas Lietuvis apicėras norėjo įtilpti į karinę akadēmiją, bet kaipo žemos veis'ės diegas ir neįtilpo. Broliai Lietuviai, asz jusu klausiu, kur jus pasidėsite pabaigę vidutinius mokslus, juk ne kožnam galima pabaigti universitetą ir tapti kur-nor' daktar-palaikiu be valdžios vietos, kunigais visi negalime buti; o ką daris tie, kurie baigė keturias, penkias,

szeszias ir septinias kliasas gimnazijos? Gailu, kad iki sziam laikui dar netapę atgarsitas augscziausias užszaukimas 1864 m. Aleksandro II., per kurį *prasti žmonės* tapę ir *žmonėmis*. Tokiu atsitikimu tegul' ne daug, bet galime laukti ir daugiau, o tūmi tarpu, kaip vienas raszėjas de-Pule pasakė, kad mokslas ira nenaudingas, ira tiesa, tai nustokime mokinę ir mokinęsi, jei ateisinė taip pasveikis ir musu geidavimus. Geriaus: turi dūną namėje dirbk, o tilėk ir Dievą milėk: jis vienas vienokiū saiku saiko; kam dūda daugiau, nū to ir daugiau reikalauja, o kam mažiaus, nū to ir mažiaus pajieszko. *Židas, Pakrantije.*

Nū *Kibartu* iki *Kaupiszkiu* pradžioje birželio m. nesvėtiszkas litus pūlęs. Laszu visai nebuvus galima regėti, tik vandū szniokszdamas pūlė isz debesiu. Laukai patvino, pievos tapę apnesztos. Viskas kaip vienas ežeras plūduriavo. Žmonės mislijo, kad jau antrasis grėktvanis (patapas) svėtą užpūlė. Lijimas tik pusę adinos tetrukęs. Javai tapę visi iszpustiti, ir giventojai turėjo antru kartu sėti. *V. V.*

Lietuviai gali szirdingai pasidžiaugti, kad ju vaikai, leisti į mokslus, tankiausiai gerai mokinasi. Taip asz žinau keletą gimnaziju, kur Lietuvaicziai pralenkia darbsztume, sugėbėjime, nūmonėje ir pasielgimu praszalieczius — Lenkus, Rusus, Židus ir Vokieczius. Ir Lietuvai labai szilandien ira reikalingi apszviesti ir protingi žmonės. O juk isz vaiku gerai augintu tegali tėvinė įsigauti į gerus darbininkus pajeszkotjus tiesu lietuvistės ir žmoniu. Taigi jeigu ateitė Lietuvos prideri nū auginimo Lietuvaicziu, stambinimo ir lankstimo ju noro, o gerinimo ir tobulinimo pobudžiu, Lietuviai turi akivai stebėtiesi į tai, kas dedasi tarp auganczios ir mokslios jaunūmenės. Reikia pripažinti, kad szilandien jau ir gimnazijosė emė pusti nauja dvasė: užūt girksztuliūti, tinginiūti ir vaiksztinėti pakraszcziais — jaunūmenė emė įsitaisinėti knygines; jisusibėga į surinkimus, kur apszneka savo padėjimą ir reilingumą apszvaistos ir kitus ligiai tiek pat naudingus daigtus. Taipogi parvažiavę namon vaikiukai stengiasi pamokinti savo brolius ir seseres, atliekanczius

naminius darbus. Jeigu tokie tai ir tam ligus darbai musu jaunūmenės ir labai pagirtini, tai vėl randasi ir pikti atsitikimai, kuriu nėra galima užtildyti. Musu jaunūmenė pabaigusi keturias klisas gimnazijoje, metasi į klerikistę. Norint nėra galima pagirti tai, kad jauni žmonės nepažindami gyvenimo nei žmonių eina į kunigus — nėra sunku ir mokinti kitus, nepažįstant gyvenimo ir neturint ganėtinai mokslo — vienok tai jau suprantamas daigtas, kad tuli jaunikaiciai jaučia savije stipribę dvasios ir nebijo pagundinimu, kuriūs paskui gali sutikti ir sutinka. Bet kas labai pikt, o tai, kad daugumas nebaigę nei mokslus keturiu gimnaziniu klisu įsigija netikrus popėrius už piningus ir taip svetimomis plunksnomis pasipūšę keliauja į seminariją. Pats žinau jau kelis virus, kurie nusipirko arba draustinu budu įgijo rasztus apie laipsnį mokintumo. O kad jau padirbimas netikru popėriu įėjo į paprotį, matiti galime isz to, kad Mintaujoje viresnibė neseniai atrado ir draugistėlę, kuri reikalaujantiems tiek įvairius netikrus dokumentus! Perdėtiniai seminarijos labai turėtu sergėtiesi imti į seminariją dideliai jaunos ir menkai teiszmanancius vaikius. Reikia minėti tai, kad kuningas, kurs mažai ką težino, pasidaro tankiai ir sav gėdą ir mažina pagarbę ir gūdonę dėl kuningijos! Ir visūtinas reikalas ir reikalai kuningijos ir visūtiną paskalba reikalauja, kad kuningas butu patiręs ir mokintas arba bent gerai apszviestas žmogus.

J. S. Kūksztis.

Už *Lietuvą* vargu bebus dievabaimingesnės žemės. Sztai gauname ne tiktai skaititi bet ir girdėti, kad visoje dvilikoje seminariju Maskolijos ar mažiaus ar daugiau tur' vis atsirasti Lietuvininku. Ira ir tokios, kuriose mažne pusė ir Lietuvininku, nepriskaitant tu, kurios ir Lietuvoje ir tur' savije mažne vienus Lietuvininkus. Lietuviszka vienok ne didelė giminė, kuri po Maskoliumi mažne visiszka ir katalikiszka. Ant 10 kataliku kitu giminiu (Lenku, Gudu, Vokiecziu ir t. t.) vienas Lietuvininkas ir rokūjamas. Kunigu kū daugiausiai iszeina Maskolijoje isz Lietuvininku. *Vėv.*

Visiems žinoma, kad *Lietuvoje* nekurie vietininkai, visi Lietuviai, reikia tik stebėtiesi, turi savo tarpe daug tokiu pusgalviu, kurie nekenczia visko, kas lietuviszka, ir dar nori įkvėpti toki kvapą tiems isz protingesniuju už paczius, kurie mili savo priegimtąją kalbą. Liudna klausiti sznektos vieno isz tokiu pusgalviu, k. Kalvarijos pavieczio, Liudvikavo parakvijos J. O., kurs kartą, kaip girdėjau, sakė, kad „tie, kurie skaito „Auszrą“, geria nūdus vietoje medaus.“ Nesuprantu, ką jis dumojo taip sakidamas. Ar jis budamas Lietuviu pasakė tai isz didelio prisiriszimo prie visko, kas svetima, ar isz mažumo proto, man rodosi, kad pas žmogų, kurs taip gal' pasakiti, nėra per daug proto. S. Dr.

Ant kiek *Prusijos* kampe ira paplitusi „maldininkistė“, taigi tikėjimiszka nūmonė, ant tiek *musu Lietuvoje* isikerėjo bedievistė. Prusūse visiems ira žinomi „maldininkai“, kurie susirenka tai czia tai ten, atlieka savo szvencziamus įmonius, kaip antai giesmes atgieda, miszią atlaiko, poterius atkalba; už tai, kad maldininkai bėga ant maldu į surinkimus, jūs paprastai vadina „surinkimininkais“. Tarp tu surinkimininku ira daug itin geru žmonių, padoriu ir tikinčių. Musu *Lietuvoje* tokiu karztu tikėjimo pasekėju, kaip kad ira maldininkai, ėmė stigti. Jau-gi vienur ar kitur randame „brolijas“, kurios prisilaikidamos užvedimu szv. Pranciszkaus, ar szv. Domininko, ar szv. Brigitos ar kitu buvusių kadą zokonininku, savo „brolius“ spiria atlikti maldas paskirtame laike, pabudėti ir atlikti spavėdę, bet brolijos jau ėmė gaiszti; žmonės kaskarts tampa szvietiszkesniais. Gailu tik-tai, kad tuli szvietiszkunai labai ira pasileidę. Asz czia noriu paminėti taip vad. „Jono vaikus“. Tos brolijos pasekėjai nepripažįsta asibės Dievo, atmeta bažniczią — ar ji bus katalikiszka ar liutariszka ar kalviniszka — su jos įmoniais ir kuningais, atmeta sąraisztį tikėjimo su dora, jūkiasi isz nemarumo žmogiszkos dvasės ir isz prisikėlimo isz numirusiu — žodžiu sakant ta brolija ira netikėjimo arba betikistės brolija. Ta brolija savo pažvilgije susiartina

su szios dienos medegininkais: pripažįsta doros pamatu — savitarpinį žmonių sugivenimą ir savibinį jausmą žmogaus, sako, kuno sąkrautines dalis negaisztant nei kunui mirus, apreiszkia visus atsitikimus keliu patirimo, taigi gamtiszku. Brolija „Jono vaikai“ paplitusi labai dideliai Suvalku rėdiboje, taipogi gir-dėjau, jog savo vienmąstancziu draugu ta brolija tu-rinti Kauno rėd. apielinėje Varniu. Ar-gi ne ste-buklai, kad apie Varnius, neseniai buvusius viskupiszka sostapile, taigi vidurkiu platinimo tikėjimo, sziantien radosi, taip dagus ir narszus gaivintojai betikistės! Nugailėtina tiktai ira tai, kad „Jono vaikai“ tankiai nuskriaudžia artimą ant turto, o juk kartais nepasi-baidą nei jį nužuditi. Jeigu tikėjimiszko pamato doros neužstoja kitas, norint betikistiszkas, tai jau žmogus nebeturėdamas pasparties grįžta į givūlį: kad-gi tokį pamatą suteikti ir netikintiems, reikia kų greicziausiai platinti musu žmonių tarpe; mokslas įdiegs doriszką žiburį į szirdis ir tu, kurie nebesibrotauja su tikėjimu. Daugiau mokslu, dau-giau mokslu.*)

J. S. Anžulvitišis.

„Kraj“ N. 44. 1883 m. raszidamas apie knigą „Pamiętnik fizyograficzny. T. III. Warszawa 1883.“ sako, kad ten vandenių apraszas ira sudėtas pp. Vrublevskio ir Choroszevskio. Atsiekimu tirinėjanczio darbu p. Vrublevskio: „Stan wody na Niemnie od 1877 do 1883r.“ Ira praneszimas, kad Niamunas dalike vandens pakilimo daug recziau atmaino savo dugną kaip Visla. Per tai galima patirti, kad Niamunas ira daug geresnis dėl irklavimo ne kaip Visla, ir kad nustabdimas jo dugno galėtu buti isztaisitas ne dideliu kasztu. Pridėta czia ira mapa Niamuno ir jo įtaku ir tobliczia rodijanti grapiszcai augsztumą vandens ant Niamuno nū m. 1877 sulig 1883, su pa-ženklinimu laiko sustojimo ir paleidimo ledu ant Niamuno. Apraszimas gana įpatingas ežeru Szven-tėnu paviezcio per p. Vrublevskį (taip jau su mapa)

*) Mes nesutikdami su szia mąstimi nurodome meilingus skaititojus ant pirmojo artikulo 10. ir 11. numerije Auszros, kur musu pažvilgis padėtas. Rėd.

ir nurokavimai p. Choroszevskio apie išzėjimus isz idrometrizszku*) patirimu lietuviszkose upėse. V.

Czia, pagal laikrasztį „Viek“, galime padūti szia gražia naujieną: Nekurie ponai *Radomo* rėdibos įvedė savo dvarūse taip vadinamas eremitines kasas dėl darbininku nūlatai pas jūs dirbancziu. Piningai eremitiniai susideda isz 10⁰/_o paturimuju nū darbininku algos, ponas-gi nū savęs įdeda į eremitinę kasą sumą ligią sumai procentu nū darbininku paturėtu. Emeritura bus mokama 25 metams praėjus. Darbininkui mirsztant, jo piningai atitenka jo įpėdiniams. *Svalė*.

„*Krajuš*“ N. 2. 1884m. korespondencijoje isz Suvalku sako, jog dėl to tik dvasiszkoje seminarijoje Seinūse, Suvalku rėdiboje, nėra iszguldoma lietuviszka kalba, kad anoje viskupistėje ira tik vienas treczdalis Lietuvininku, o du treczdaliu Mozuru. Tame patime numerije ir artikulas „*Nowa Auszra*“ p. S. S., kur ir kritika 5. numerio „*Auszros*“. V.

Daugel vietose pas mumis židai perka kumelius, piauja anūs ir pardūda vietoje verszėnos. Patsai macziau, kaip ne vieną kumelaitį nuvedė papiauti. Daro taip jau deszras isz szuniu, kacziu, padvėsusiu givoliu mėsos, labai gardžiai įtaisitos, bet asz anu nevalgau. Macziau vienok ne siki, kaip žmonės apsilaižidami anas valgė. Isz to gauna pas mumis visokias ligas, nės czia nėra tokios drausmės tame dilike kaip Prusūse. Ne vienas pas mumis iszpiovęs gerą peczianką isz padvėsusios kumelės pardūda mēste už gerą daigtą. V.

Isz dainu Lietuvės.**)

Lietuva, tu szventa žemė mano prigimtoji!
Te priglobimu prilimpu prie prieglobsties tavo,
Te aidai***) ligumu tavo užgaun' man krutinėj',
O giriu, miszku užimas duszioj' mano gieda.

Tu gražioji ir aksominė dirva auksota,

*) Hydrometrizszkas, apie vandens gilumus.

) Toji giesmė buvo paraszita lenkiszškai per vieną labai iszmingą panelę, kuri norins Lietuvą milėjo, bet nemokėjo tiek lietuviszškai, idant galėtu rasziti. Asz rokūdamas tą giesmę už nusidavusią praszau jos daleidimo dėl perdėjimo. Originalos buvo dailiai rimavotas. Ar ira nusidavęs man tas perdėjimas, apie tai suditi negaliu. *) Atskambiai. *Vcversis*.

Tu szviecziancioji Dubisa*), upė sidabrinė,
Ir tu paniamuniniu ercziu jústelė raiboji
Ir antvandeniais siubūjanczios miglos pilkosios.
Ir jus, žiedai gražus isz tėviniszku pakalniu,
Ir jus augszcziau galvos žibanczios žvaigždės tamsibėj',
Jus balsai piemeniu vamzdžiu, ukiszku vamzdeliu,
Jus graudžios gaidos Birutės, ukiszkos dainelės.
Asz jumis miliu, jus mano giminiszki turtai,
Jus taip gražus esat', kaip balsai maldu dėkingu,
Nės jus mangaudžiat'szirdij' kaipogiesmėssvotbinės
Ir akij' drebėjot' kaipo žemcziuogo aszaros.
Jus mano dvasę pakėlėt' į dangaus szviesibę,
Atitraukėt' nū karcziju ir ankszcziju misliu,
Ir nū jusu putė manėp' balsas isz padangiu:
„Kelkies', sako, jieszkodama žinės praszvitimo.
„Eik su žmoniste ir žeme savo prigimtaja,
„Sulig ten, kur tiesa, gražumas szildo prieglobstį,
„Ir aszaras užmirszk savo, duktė tos pasaulės,
„Milėk liudnus ir sutikti su jais pasimokink.
„Irgi mergiszku dienu savo maldas graudingas,
„Norėk sudėti dangiszkam Dievui paaukavus,
„Už žemę savo, prakaitu ir vargais aplieta,
„Už silpnus, pavargusius, už ukininkus brolius“.
Tėviniszka žemė, kur ira tavo galingumas?
Isz kur tu gauni balsa, kuris siekia į szirdį?
Tu prigriebei tą galibę per szimtmezcius amžiaus,
Tarpo skambėjimo ginklu, per kruvinas kovas.
Tai už tat visad tu mano, ir miliu asz tavę.
Priglobk tu manę szirdingai, gražioji, prie savęs,
Kalbėk man ir toliaus apie dėjas ir galibę,
Kad kariauti, kentėti ira mus' palikimu.
O kad laik's savo vėsumu atszaldis man duszią
Apszildik tad manę meile nū prieglobsties savo.
Kad mirsiu, priimk pas savę žemę prigimtoji,
Jog už meilę, už raudas tu man esi skolingal
Kada mirsiu viena, tili, privargusi amžium',
Priglausk-gi manę prie savęs, giminiszka dirva.
Dėl privargusios duszios pasilik-gi rojum',
Telakioj' per amžius antvirsziais prigimtos žomės.
1881 m. L. Ž.

*) Upė įpūlanti į Niamuną Zemaicziusė.

Auszros rēdistei pavesti senovistēs daigtai.

Isz palikimu*) gūdotoino musu rasztininko a. a. Simano Daukanto Auszros rēdistei atsiusta p-o kunigo V. per p-ą B.

- 1) Rankrasztis turis 77 dainas (paskutinē neužbaigta) sa-vije, su užraszu: „Dajnas Ziamajezitū surinktas ir isz-dūtas pas Symona Stanewicze Mokslinyka Literaturos ir gražiujū prityrimū. Wilniue spaustuwie B. Neumana metuse 1829.“ Szios dainos ira vietomis su priminimais paties Daukanto, kaip rodosi. Rasztas gerai iszsilaikęs. Kūmet raszita, sunku patēmiti.
- 2) Gromata lietuviszka Dijonizo Poszkos raszita rugsėjo mėnesije 1809 m. Bardžiūse su įkalba „Szwisey Skaystus Kunigaykszti Gieradie!“.
- 3) Tris diplomai Daukanto buvusiuju draugu Terleckio ir Pelikono lotiniszkoje, lenkiszkoje ir maskoliszkoje kalboje.

Auszros rēdistei pavestos knigos.

- Jurgis Mikszas*: Schleicher, Compendium der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen.
- J. M.*: Lietuviszkas Kalendorius ant 1884 m. (Vilniuje pas Romą).
- J. M.*: Szerniaus lietuviszkos kalendros 1884.
- J. M.*: Lietuviszkas kalendorius (Tilžėje?) 1877.
- J. M.*: Zemaitiszkas kalendorius 1882.
- J. M.*: Givenimai szventuju Dievo.
- J. M.*: Palangos Juzė.
- Martinas Jankus & Jurgis Mikszas*: Lietuviszkas Auszros kalendorius 1884.
- M J. & J. M.*: Lietuviszkas Auszros kalendorius 1885, dviejūse iszdavimūse.
- Martinas Szernus*: Szerniaus liet. kalendros 1883.
- M. Sz.*: Szerniaus liet. kalendros 1882.
- M. Sz.*: Lietuviszka Ceitunga 1880.
- M. Sz.*: „ „ 1883.
- Jonas Basanavicius*: Zeitz, Historya septiniu mokintoju.
- J. Bs.*: Lietuviszka Ceitunga 1882.
- J. Bs.*: „ „ 1883.
- J. Bs.*: Oszkabaliu dainos.
- Martinas Jankus*: Szerniaus lietuviszkos kalendros 1880.
- M. J.*: Szerniaus liet. kal. 1881.
- M. J.*: Jankaus liet. seniausios dainos.
- M. J.*: Sztukaunos dainos.

*) Jau pirmiaus pasiuntęs p-as B. pas Daukantą raszitas kelias gromatas Odincō (jo dėdžio) su nuraszitu Jono Šzl. rank-raszcziu l. pėdo Daukanto Lietuvos istorijos p-ui Kr. į Senp. Rėd.

- Jonas Szliupas*: Lallemand et Mouzon, Aperçu général de l'histoire universelle.
- J. J.*: Antano Juszkeviczės lietuviszkos dainos (tris knygos), 2. eksempl. (truksta 1. laidos).
- J. J.*: Antano Juszkeviczės svodbinės dainos, 2. eksempl.
- J. J.*: Juszka, Apie kalbas lietuvių liežuviu.
- J. J.*: Svotbinė rėda Veliūnicziū Lietuviū. 2. eks.
- Szunbajoris*: Kraj num. 1—10, 1884.
- Pr. U.*: Lietuvos bicziūlis.
- Vėversis*: Lietuvos bicziūlis.
- Vėv.*: Karavakas arba križius anioliszkas.
- Vėv.*: Mokslas skaitimo raszto lietuviszko.
- Vėv.*: Antano Juszkos abecėla.
- Kibelka*: Lietuv. Politiszkas Laikrasztis (Ragainė) 1—5, 1884.
- Anton.*: Raszibu laksztas.
- Jūzapas Miglovara*: Drazdauskiu giesmės.
- J. M.*: Miglovaros rasztai. 1. plūksztas.
- Karlaviczia*: Czteryista Kilkadziesiat nazwisk etc.
- Zigm. Orodis*: Ukazatelj materialov dlia izuczenija Sėvero-zapodnavo kraja.
- Z. O.*: Bol pravdu vidit da ne skoro skažet.

Auszros rėdistės pirktos knygos.

- Mielcke*, Litauische Sprachlehre.
- Kurschat*, Deutsch-litauische Phraseologie der Präpositionen.
- Gaidžio piveles*.
- Raudoniaus* lietuviszkos kalendros 1882.
- Kėč'o* lietuviszkos kalendros 1884.
- Raudoniaus* lietuviszkos kalendros 1881.
- Radziūno* jaunasis Robinzonas.
- Szesnako* givasties medis.
- Koravonės* zokangnigės vok. cėc.
- Rhesa*, Aisopas arba pasakos isz Grikonu kalbos iszverstos.

Gromatu skardinė.

Ant. Jurgelaicziui, Springfielde, Amėrikoje. Tamstai dėkui už atsiuntimą laikraszcziū „Gazeta Chikagoska“.

Aszakai. Tamstos antru kartu atsiųstoji žinė apie atsitikimus mokslavietėse taps, budama labai akiiva, musu laikrasztije patalpinta. Vienok paklausk tamsta p. Kr., ar nekenks jam nėko, kad jis czia įtrauktas: Nenorėtum, kad kam butu isz to negerumu.

J. Kad... Tamstos žinė isz Panevėžio atėjo, taps su-naudota. Ant pridūtojo adreso į Petrapilę iszrasziau atsaką dėl atsiųstu klausimu apie rasztu priėmimą ir iszdavimą knigutės.

J. J., buvusiam *Maksvoje*. Tamstos rasztas isz Lietuvos padavimu „Zaltėnė“ ira patalpintas 9. laidoje praneszimu lie-

tuvizskosios rasztu draugistės po antraszu „Atluziai isz Lietuvos padavimu“.

T. Linkiui. Tris giesmutes apturėjome. Szirdingai dėkui. „Gaidį ir žemčiuga“ jau patalpinome „Niamuno Sarge“; kitos taps taip pat sunaudotos. Labas dienas draugams!

Aldiponui Stoniui, Szak. Tamstos mums per p. B. pristatitosios dainos taps sunaudotos. Jos ira gražios reikszdamos tamstos pažiuras ant givenimo musu draugbroliu. Tik tamsta nepailsk ir toliaus žengti ant garbingojo kelio.

Lev. Pož. Tamstos atvirasis rasztelis siųstas 21. d. spaliu m. atėjo į musu rankas.

Vituriui. Pasakik p-ui Kelpszui, kad jis procedamas ir raszidamas ant lauko musu raszliavos užsipelnis nemirsztanczia garbę. — Isz palikimu nabasztininko kunigo Jakobio ira 233 želmeniu vardai 9. laidoje praneszimu lietuvizskosios rasztu draugistės patalpinti. Butu gerai, kad prisidėtu ir tamstos rankius 200 su virszumi žoliu vardu.

J. Kėksztui Ilgavangije. Tamstos gromata su žinėmis atėjo. Acziu už tai. Atsiųstoji žinė budama svarbi taps patalpinta. — Ar minėtasiai knygutes kur negalėtumėme į parubežį nu-siųsti? Tada tamstai jos labai pigiai atsieitu. — Liet. Polit. Laikrasztis pradėjo Ragainėje savo buvį su sziu metu pradžia; jis turėjo tame tarpe sustoti, nės Ragainės burgmistras praszė perguldimo į vokiszka kalbą patvirtinto prisaikinto tulko. Per tas dideles kasztas turėjo su 5. num. perstoti iszeiti. Bet nū 1. balandžio ira iszleidžiamas Karaliaucziuje, kur su stropumu ir pasiklojimu už lietuvistę dirba. Provaėjo su Ragainės burgmistru per dvi valdžios instanciji. kur galiaus ant to tapė nulaužta, kad palicija netur’ tos teisibės į vokiszka kalbą perguldito „pareigos“ eksemplioriaus prasziti. Bet iszkađa p-ui Kibelkai, rėditojui L. P. Laikraszczio, padaritaję p. burgmistras netapė priverstas atliginti. — „Muzikas Žemaicziau ir Lietuvos“ taps patalpintas; jau mums atsiųstas. — „Kija“ raszome, kadangi samprotauta, jog czia -n- su -i- susivienijusi, kuri kituse laikuse iszpula: kilū, kilaū, kilti; birū, biraū, birti ir t. t.; ale tīriu, tīriau, tīrti; prie „randū“ -n- dar girdėti: randū, radaū. rāsti; bundū, budaū, busti ir t. t. Tos paczios mislies ir Kurszatis. — Kiti raszibos dalikai, kuriūs tamsta privedei, taps, kiek galima, priimti. Su nauju metu jau pirmąjį daliką įvesime. Nenorėjome inkonsekvcenijos kaltais pasidariti; butumėme jau seniai tai priėmę. — Tamstos keli suraszai isz Prieauszrio num. 1—5 tapė patalpinti į „Niamuno Sarga“. — Labas dienas draugams.

Kun. K., Alk. Tamstos gromata atėjo. Laikrasztis taps pagal tą adresa siųstas.

Prāniui Mīl., Szcz. Tamstos siuntinis su žinomu rankraszcziu atėjo. Taps ar tai szen ar tai ten patalpita. Giesmės eksametrasis paraszitos tebelaukiu. Kiek kalendorius kasztūja, jau isz 9. num. tirei. — Auszra už pernikszczius metus tapė pasiųsta.

Apgarsinimai.

LIETUVISZKAS

AUSZROS KALENDORIUS

ant 1885 m.

iszėjo ir tur' savije laksztu XXVIII ir 72. Jo įturis: Szven-
cziu, atminties ir vardu dienos pagal seną ir naują gadinę, oro
atmainos, mėnesio bertainiai, židu szventės, saulės tekėjimas ir
nusileidimas, — Czėso rokundas. — Apie užtemimus mėnesio.
— Apie meto laikus. — Viriausios valdancziosios giminės
Auropoje. — Zemaicziu, Augsztosios ir Prusu Lietuvos met-
turgiai. — *M. Sl. Paslaptiniai misliai.* — *J. Bs. Latviai, Igau-
niai ir Lietuviai.* — *J. Š. Kūksčlis.* Apie Mindauga. — *P. Tru-
pinėlis.* Nusidavimai Lidos pilies. — *D-ras G. J. J. S. isz/Gr.*
Kas kaltas, giesmė. — *Eglė.* Laksztangė, giesmė. — *J. San-
kunas.* Garnis, giesmė. — *V. Vaicz.* Meilė tėvinės, giesmė. —
M. Sl. Graudus atsiminimas tėvinės, giesmė. — *M. Sl. Link-
smibė, giesmė.* — *M. Jankus.* Raudonkrutinis. — *Jonas Szliupas.*
Žvilgis į lietuviszką raszliava. — *Norkus.* Kranklis, giesmė. —
Eglė. Onitė ir Joniukas, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Sugrįžimas
tėvo, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Skendenis, giesmė. — *Vituris.*
Atradimas druskos Zemaicziūse. — *J. A. V. L. Szviesa, giesmė,*
— *Eglė.* Tris medžiai, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Keleiviai ir szu-
nis, giesmė. — *Eglė.* Dūkit' man ranką, giesmė. — *X. Musu*
rupescziai, giesmė. — *J. Szl.* Apie džiova arba džiutį. — *J. Szl.*
Kaip reikia globti žmogų nelaimei isztikus. — *J. Bs.* Liubė-
riszka kalba. — *A. B. Jūkai.* — Apgarsinimai.

Prekia su persiuntimu per rubežių 35 žap., 50 eks. ant
sikio imant po 20 kap. — Kalendorius gaunamas „Auszros“ rė-
distėje (*Martinas Jaukus Bitėnai per Lumpėnus* — Lompėnen,
Ost-Preussen).

Tarp *Kauno* ir *Vilniaus*, artibėje gelžkelio staciju Jauju.
Zosliu bei Kaszudariu, turgavietės Žėžmariu ir r. k. baž-
niczios Kotaviszkiu, netoli Nėrio (Vilijos), visai lietu-
viszkame kraszte, turiu žemės ukį 73 pr. murgu par-
dūti, kursai labai gerai įtaisimui dirbtuvės (pabrikos),
vasarinio givenimo, — malku, javu, žuviu ar paukszcziu pre-
kistės tiktu. Prekia 1600 rubliu. Givenamasis butas su ki-
tomis trobomis ira; ira ir pėva, girės galima artibėje pirktiesi.
Senas karalkelis vieną verstą nū mano ukelio veda iki Jauju
gelžkelio stacijos ir iki Žėžmariu turgavietės. Mano szirdin-
giausias malonėjimas butu, kad szisai ukis musu kokiam vien-
gencziui tektu.

Adomas Kasmovskis, Vilniuje,
Wilno, Wilkomierskaja ul., d. Rondomańskiego.

Armonas Liepa,

lėkorius lietuviszkai kalbas,

givena nū 1. spalio m. Tilžėje, (Prusu Lietuvoje) prie vokiszkuju vartu, namūse ponės Gassnerēnės, ties Dasselio butu, žemai po kairės.

Kalbamos adinos 9 iki 11 pirm p., turgaus dienomis iki 1. adinos po p. Iszkeliavimai po 11. adinos, resp. po 1. adinos, arba rite iki 9. adinos.

„Ausros“ redisteje (Martinus Jankus, Bitenai per Lumpenus — Lompōnen, Ostpreussen) galima pirkti szias knygas:

- 1) Ausra pernikszcziu metu, visa už 3 rubl. su nusiuntimu.
- 2) Miglovaros rasztai: Įvairios eilės. Pirmas plūksztas. 32 pusi didž. pavizdije. 30 kap.
- 3) Drazdausio svētiszkos ir sventos giesmės. 16 pusių. 15 kap.
- 4) Nėrio tris pamokslai apie gaspadoristę dėl gaspadoriu sodiecziu. 43 pusės. 15 kap.
- 5) Dagilio lietuviszkas sziupinis. Eilės. 16 pusių. 5 kap.
- 6) Kalendorius, lietuviszkas Ausros, ant 1884 m. 112 pusių. 15 kap. (numažinta prekia).
- 7) Kalendorius lietuviszkas Ausros, ant 1885 m. XXVIII ir ir 72 pusi. Prekia su nusiuntimu 35 kap., 50 eks. ant sikio imant po 20 kap.
- 8) J. I. Krasziausio Vitoliorauda. 320 pusių. 1½ rublio.
- 9) M. Jankaus liet. sen. dainos. 36 pusės. 15 kap.
- 10) — sztuk. dainos. 16 pusių. 5 kap.
- 11) Vitorio tėvinainiu giesmė. 24 pusių. 15 kap.
- 12) Jono Basanavicziaus, Oszkabaliu dainos. 1884. 48 pusės. 25 kap.

Parkupcziams 50 eks. vienos knygos ant sikio imant, dū dame 33½ % rabato (leidžiame už du treczdaliu prekios). Pridūtosios prekios ira be nusiuntinimo į vieta. Pirkejams meilijant, galima knygas į parubežį be prekios padidinimo nusiūsti.

Pasituris apszvietas Lietuvis geidauja sav szvietios Lietuwaites per paczia. Pageistinoji žmogistė turētu jį visiszka suprastū, t. e. turētu žinoti, jog žmogaus szirdije tilpsta ne vien rupesnis apie maista, drabužį, pastogę ir kuniszka ramumą, bet ligiai tur' ten vieta troszkimas visūtinis doribės, teisibės, tėvinės meilė, kad ji suprastu, jog dėl nutildimo ir tu troszkavimu verta ira dirbti, o kita siki ir nukentėti.

Kas pasitiki galēsenti už tokio viro su gera sažine isztekėti, teatsiunczia savo adresa, jei galima ir potograpija į „Ausros“ rēdistę po „Lietuwaitė“. — Užtilėjimas, suprantama, garbės dalikas.

UNIJA

lietuviszkas nedēlinis laikrāstis izleidziamas New-York'ije, Amērikoje, iszeina kas subatā ir kasztūja *ten pat* ant metu 2 dol. = 4 rublius, ant pusēs metu 1,25 dol. = 2,50 rubl., *Auropoje* ant metu 3 dol. = 6 rubl. Gromatas priima *M. Twarowski*, New-York, 25 Allen St., U. S. of America.

„Niamuno Sargas“,

laikrāstis, praneszās broliams Lietuvininkams žines isz Lietuvos ir isz svetur ir ūztariās ju giminēs ir kalbos reikalus ir dālikus, rēdomas *Jurgio Mikszo*, Ragainēje, iszeina kas nedēļē kartā, pavizdije „Tilžēs Keleivio“, ir kasztūja ant bertainio meto 35 pf. = 18 kapeiku be nusiuntimo. Iszsiraszimus priima visos prusiszkosios pasztos, visi gromatneszīal ir pati spaustuvē (J. Syberto) Ragainēje (Ragnit, Ost-Preussen).

„Niamuno Sargo“ rēdistē.

Paslēptas ligas

Pgidau pagal naujausią moksliszķā isztirimā, ir pikeziausiūse atsitikimūse, pavadinimo negaiszindamas; taip pat ir piktasias silpnibes paslēptu jaunistēs grēku (onanijjos), gisleliu (nervu) sugaiszimo ir negalējimo (impotencijjos). Didžiausias ūztilējimas. Praszoma plataus ligos praneszimo.

D-ras Bella,
szanarismoks. draugiszziū ir t. t.
Pāris, 6, Place de la Nation, 6.

Padabotina.

Nūmiruliu, mēszlungiu & ant gisleliu sergantieje

randa tikrā pagalba per mano gidimā. Atliginimas tik po matomu pasisekimu. Gidimas surasztu. Szimtai pasveikē.

Prop. d-ras Albert'as,
Pāris, 6, Place du Trōne.

Kningu spaustuve ir litograpija

Otto v. Mauderodes Tilžēje

prisivelija pagatavonei *spaudos daigtu* taip *lietuviszkoje* kaip ir vokiszkoje kalboje geriausiame atlikime ant piglauslu prekiū.

Tieji *prėnumeratoriai* sziu metu Auszros, kurie ar visai dar nėra užmokėję, ar tik isz dalies, ira *szirdingai užprasžomi, veikiausiai savo kaltibę atlikti*, atsiųsdami kiek kožnas dar skeli. Ir pernikszcziu metu *prėnumeratoriai*, kurie dar nėra atsilikę, tepasiskubina savo pareižą atlikti. Taip jau Auszros kalendoriaus skolininkai teatsiuncžia už kalendorius piningus. Jau metai baigiasi. Viską priima Auszros rėdistė.

Žinė nū rėdistės.

Antri metai buvio musu „Auszros“ su 12. numeriu baigsis'. Skaititojai ėjo su ja per vargus ir bėdas, jos neprastodami ir neapleizdami. Už tai szirdinga dėkavonė jiems t'esie! „Auszra“ veik į treczius metus įstos; to dėl meilingieji skaititojai pasiskubįs isz naujo ant „Auszros“ *prėnumeravoti*.

Bitėnūse, spalio mėnesije 1884.

Auszros rėdistė.

I t a l p a.

- 1) *Jūzapas Miglovara*. Dvi „Auszri“ Lietuvoje, l. 329. —
- 2) *Petras Trupinėlis*. Piastu duktė, eilės, l. 336. — 3) *J. Basanavicius*. Isz musu praeigos. I. Lietuviu „Dunojus“ ir Rimėnu „Danubius“, l. 341. — 4) *D-ras G. J. J. S. isz/Gr.* Hamleto pasikalbėjimas su savimi, l. 347. — 5) *Gintautis*. Medega statant trobas. l. 351. — 6) *J. Bs.* Bajaro pilis, l. 354. — 7) *Peliksas Mažutis*. Tikrieji vardai nekuriu vietu Lietuvoje, l. 358. — 8) *J. Szl.* Gromatos isz Amėrikos, l. 359. — 9) *V. Vaicz.* Garbstimas Lietuvio, eilės, l. 366. — 10) Isz Lietuvos, l. 367. — 11) *L. Ž.* Isz dainu Lietuvės, l. 384. — 12) Auszros rėdistei pavesti senovistės daigtai, l. 386. — 13) Auszros rėdistei pavestos knįgos l. 386. — 14) Auszros rėdistės pirktos knįgos, l. 387. — 15) Gromatu skardinė, l. 387. — 16) Apgarsinimai, l. 389.

Gromatas, rankraszczius ir piningus į Auszros rėdistę siuncziant reikia sziokį antraszą padėti:

Martinas Jankus, Bitenai per Lumpenus
(Lompönen in Ost-Preussen).

Už rėdistę atsako Martinas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus.
Spaudinta už piningus skaititoju „Auszros“ pas
O. v. Mauderodę Tilžėje.